

PRED REPUBLIŠKIM OBČNIM ZBOROM ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Na posvetovanju republiškega sveta sindikatov 18. februarja so bila poročila o delovski enotnosti sprejeta tale

Stališča

1. Pri okrajnih sindikalnih svetih, kasneje tudi pri občinskih svetih se osnažijo poverjeničstva delavske enotnosti. Poverjeniki naj bo predsednik ali tajnik OSS. (Naloga poverjeničstva: razgovori o listu, pridobivanje dopisnikov, zbiranje informacij, posredovanje oglasov itd.)

2. Pri okrajnih sindikalnih svetih se osnažijo odbori »Delavske enotnosti«, katerih predsednik je okrajni poverjenik, a člani občinski poverjeniki z nalogo usmerjati delo zaupnikov v podružnicah, prirejati konferenice o problemih tiska, opozarjati aktiv na določene članke v tisku, prirejati razgovore o vsebini posameznih člankov, zbirati gradivo za tisk, obveščati uredništvo o posameznih problemih itd.)

3. Sindikalna vodstva, zlasti vodstva podružnic naj iz svojih organizacijskih sredstev nagrajujejo posamezne agilne in požrtvovalne poverjenike v podjetju.

4. Svetuje izvršnim odborom delavskega samoupravljanja, da iz proračunskih sredstev naroče »Delavsko enotnost« za vse člane teh vodstev.

5. Uprava »Delavske enotnosti« naj uredi pobiranje naročnin preko pošte in sicer:

a) kdor je naročen na dom, prejema list na dom in plača naročnino poštno na domu;

b) kdor prejema list v podjetju, plača naročnino istočasno s članarino in jo poverjenik s posebnim spiskom izroča poštarju.

6. Uredništvo »Delavske enotnosti« bo ob pomoči republiškega sindikalnega sveta obiskalo vse konferenice, ki jih bodo sklicali okrajni sindikalni sveti v začetku marca z namenom, da se tam podrobneje razmotre problemi v zvezi z vsebino in razširitvijo »Delavske enotnosti«.

Na posvetu so bila usvojena tudi nekatera stališča

okraj. sindikalnih vodstev.

1. Okrajni sindikalni svet v Ljubljani sklene, da predstavnik sindikata v komisiji za potrjevanje tarifnih pravilnikov ne bo podpisal nobenega tarifnega pravilnika, ne da bi najprej poslušal stališča zastopnikov sindikalne podružnice (predsednika in tajnika) podjetja, katerega tarifni pravilnik bo predložen v protitrditve. V primum, da se vodstvo sindikata s predlogom pravilnika ne strinja, predstavniki okrajnega sveta ne bo dal pristanka za protitrditve predloga. V primerih pa, ko se vodstvo sindikalne podružnice podjetja, katerega pravilnik je predložen v protitrditve, podpira taka določila v pravilniku, ki so v nasprotju s temeljnimi stališči sindikatov glede korektur, bo predstavnik okrajnega sveta tudi odklonil dati pristank na veljavnost tarifnega pravilnika.

2. V okrajnem sindikalnem svetu v Kranju so podprli tečaj, da se dovolil prelivanje sredstev iz višje kategorije v nižjo za podjetja gradbene industrije, kjer je zaradi pomanjkanje nekvalificiranih delavcev. Sekretariat za delo je to prelivanje posameznim podjetjem odobrila.

3. V gradbeni stroki so se pojavile nejasnosti okrog izračunavanja akordnih postavk. V zvezi s tem je republiški sindikalni aktiv zavzel naslednje

stališče:

a) gospodarske organizacije morajo izdelati v skladu z določili tarifnega pravilnika akordne cenike, ki slove na naslednjih načelih:

1. da mora biti delo opravljeno v 8 urah;

2. da mora biti izhoditve tarifna postavka v razponu;

3. da dela akordant sam.

40-letnica Oktobrske revolucije

Letos mineva 40 let od prve zmagovalne proletarske revolucije. V zvezi s pripravami na to praznino, je tajništvo Republiškega sveta imenovalo poseben odbor, katerega predsednik je Rudi Ganzli z nalogo, da izda program za dejavnost sindikatov v zvezi s to obletnico. Pri izdelavi programa se je orienrirati zlasti na:

1. proučevanje razvoja delavskega gibanja od Oktobrske revolucije do današnjih dni;

2. intenzivnejše ideološko izobraževanje;

3. sistematičnejša strb in pritignitev mlajših delavcev v vodstva sindikalnih organizacij.

Odbor naj skupno z vodstvom sveta »Svoboda« in prosvetnih društev oskrbi potrebno gradivo za delavska prosvetna društva (revolucionarne pesmi, igre, knjige itd.).

Republiški svet svetuje okrajnim sindikalnim odborom, da osnujejo tudi take odbore.

V dneh 22. in 23. februarja bo zasedal v Mariboru drugi redni letni republiški občni zbor Zveze sindikatov za Slovenijo. Občni zbor bo razpravljao o delu Republiškega sveta v času od prvega do drugega zasedanja in ocenil njegovo delo, poslušal bo poročila o najvažnejših nalozah sindikatov v tekočem letu proučil in izdelal načrt delovnega programa Republiškega sveta za tekoča leto, izvolil Republiški svet itd.

Zasedanje republiškega občnega zbora Zveze sindikatov zasluži v delavski javnosti posebno pozornost, ker je

prvič, to forum republiškega organa, ki združuje in usmerja celotno sindikalno organizacijo v Sloveniji, bo je, 18 strokovnih sindikatov in 10 strokovnih združenj s skupnim številom 261.432 članov.

drugič, tribuna, s katere je mogoče dobiti celovit pogled na dejavnost sindikatov in na kateri se odražajo temeljne smernice za bodočo aktivnost organizacije.

treტიč, organizacija, ki vzpodbuja neposredne družbene akcije delavcev.

Vsekakor stoj letos sindikalna organizacija pred pomembnimi in obsežnimi opravili, ki izvirajo iz sledečih stvari:

Prvič, Letos začinjamo praktično lomiti sistem administrativnega nagrajevanja delavcev in ustvarjati konkretne možnosti za nagrajevanje po delu.

Drugič: Smo v polnem razmahu priprav za kongres delavskega sveta in na vidiku so volitve v nove delavske svete.

Treტიč: Sklican je kongres Zveze komunistov Jugoslavije in letos poteka 40-letnica Oktobrske revolucije.

Ze teh nekaj osrednjih dogodkov, ki so letos na vidiku, govori o tem, da je pred nami zelo živahna družbena dejavnost, ki bo terjala temeljito in obsežno aktivnost sindikatov. Republiški občni zbor bo nedvomno akcijiral osnovne oblike se aktivnosti in dal potrebne vzpodbude zanj.

Letos začinjamo sistematično lomiti že nekaj časa do kraja preživeli administrativni sistem nagrajevanja delavcev, ki danes predstavlja zelo obremenilno oklo v našem gospodarstvu. Glavno probnoje na tem področju predstavljajo naslednji ukrepi:

1. Določilo 1. člena 18. poglavja Zveznega družbenega plana za leto 1957, ki uvaja povišanje tarifnih postavk za 5% (skupina nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev) in 10% (skupina visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev) ter tako omogoča predvsem korekturo tarifnih postavk na tisti delovnih mestih, ki jih je administrativna šablona najbolj prizadejala.

2. Pooblastilo, ki ga v 3. členu istega poglavja daje Zvezni družbeni plan Zveznemu izvršnem svetu, v katerem je rečeno: »V začetku leta 1957 izvrši Zvezni izvršni svet spremembe in dopolnitve plačilnega sistema v gospodarstvu. Pri tem mora zagotoviti, da bo velikost zaslužkov bolj neposredno odvisna od učinka oziroma uspeha gospodarske organizacije, dati večjo materialno vzpodbudo za dvig produktivnosti dela in znižanje lastne cene ter zagotoviti organom delavske uprave večje pravice pri oblikovanju in določanju tarifnih postavk v tarifnih pravilnikih. V skladu z odločbo prejšnjega odstavka, predlaga Zvezni izvršni svet spremembe in dopolnitve ustreznih določb o ekonomskih instrumentih in o ukrepih iz tega plana.«

3. V teku so priprave za analitsko ocenjo vseh delovnih mest v vseh gospodarskih organizacijah in predvideno je, da se to obsežno delo letos opravi.

4. Smo neposredno pred uveljavitvijo nekaterih korenitih in bistvenih sprememb v delitvi

narodnega dohodka, ki bodo prinesle odpravo administrativnega zakločenja plačnih skladov.

S temi ukrepi temeljito posegamo v temelje plačnega sistema, torej začinjamo proces korenitih sprememb, ki smo jih vsi pričakovali in si jih želeli. Vendar pa nam skušnje v zvezi s korekturami tarifnih postavk, ki jih dopušča povišanje ravni plačilnih skladov, govori, da ta proces ne bo stekel sam od sebe, da ga ne bo mogoče uspešno izpeljati samo z uvedbo predpisov in določil.

Treba bo vzporedno razjasniti družbeno bistvo teh sprememb in aktivizirati delavce za praktično izvedbo ukrepov. Družbena aktivizacija bo morala nujno teči v dveh smereh:

prvič, odločno in nepopustljivo se bo treba spoprijeti z nekaterimi birokratskimi in šablonskimi pojmovanji o nagrajevanju delavcev, ki so se pojavila že pri sedanjih korekturah tarifnih pravilnikov;

drugič, potrebno bo angažirati delavce s celotnim mehanizmom delavskega samoupravljanja, da bodo hitro, preudarno pa dosledno podvzemali praktične, tehnične, ekonomske in organizacijske ukrepe, ki bodo potrebni zato, da se praktično uporabi tiste možnosti, ki jih bodo uredba dajale, tako, da bodo takoj spočetka zlojnižene vse sumnje o tem, da bodo uredbe same po sebi že povzročile večjo produktivnost itd.

Pri sedanjih korekturah tarifnih pravilnikov sta se pokazali zlasti dve zadevi, ki sta s stališča perspektive naše tarifne politike zelo nevarni:

1. V upravnem mehanizmu je občutiti težnja po ohranitvi administrativnih šablon za nagrajevanje delavcev. Ta težnja se je pokazala na več načinov: v prepovedi prekrivanja tarifnih postavk, to je seganja nivoja tarifnih postavk delavcev nižje kvalifikacijske skupine v višjo, v odrejanju obveznih plačonov tarifnih postavk za posamezne kvalifikacijske skupine, v prepovedi vsklajevanja normnih cenikov s tarifnimi postavkami, v nepriznavanju tarifnih postavk, dobljenih lamj na osnovi izračuna po odobrenih merilih dela itd. Iz tega jasno izhaja, da nekateri mislelo ne morejo iz okvirov starega koncepta nagrajevanja delavcev, zato menijo,

da je treba začete spremembe stisniti v obstoječe šablone nagrajevanja in jim je tuje mišljenje, da pomenijo ti ukrepi začetek odprave šablon. Iz istih krogov so prihajala tudi stališča, da sedanjim korekturam tarifnih postavk ne gre pripisovati posebne pozornosti, ker povišanje ne predstavlja nobene pomembne korekture nivoja plač in ker je itak na vidiku sprememba sistema nagrajevanja v celoti. S takim stališči so hoteli izločiti sedanjo korekturo tarifnih postavk, ki ji dejansko ni glavni smoter povečanje plač, iz enovičnega procesa prebivanja okovov administrativnega nagrajevanja delavcev, v katerem pomeni prav ta korektura prvo konkretno akcijo.

2. V načinu, kako ponekod uporabljajo razpoložljiva sredstva za korekturo tarifnih postavk se da predpostavljati, da si nepravilno predstavljajo načelo nagrajevanja po delu. V nekaterih podjetjih za vsako ceno občutno dvigajo tarifne postavke na delovnih mestih tehničnega in upravnega aparata. Pri tem ne vrednotijo dejanske funkcije teh delovnih mest v proizvodnem procesu, ampak jim je glavno merilo: kvalifikacija. Istočasno pa ne korigirajo tarifnih postavk na kritičnih delovnih mestih (deficitarni objekti, delovna mesta, kjer so pogosti dela prvenstvene pomena in jim ni mogoče urediti s kvalifikacijo pravilne tarifne postavke itd.). Za tem se krije zelo nevaren pojav: stimulirati predvsem le delavce na vodstvenih delovnih mestih, brez ozira na dejansko funkcijo tega delovnega mesta v proizvodnji, ki potem organizirajo proizvod-

(Nadaljevanje na drugi strani)

Poezija dela... Kako majhen je človek ob ogromni gmoti železa, pa vendar kako velik, ko s preprostimi rokami oblikuje pogonsko gred... To so njegove roke, to je njegova misel, ki kroti narodo, da mu služi.

PREDLOG O DELITVI DOHODKA PODJETIJ V RAZPRAVI

PLAČE KOLEKTIVA VEČJE

OB SORAZMERNO POVEČANI PROIZVODNJI OZIROMA SORAZMERNO ZMANJŠANEM ŠTEVILU ZAPOSLENIH

Pred dnevi je bil sestavljen dokončni predlog uredbe o delitvi celotnega dohodka gospodarske organizacije in tudi že predložen v razpravo zbornicam, združenjem in gospodarskim organizacijam.

Prvotni osnutek uredbe je nekoliko spremenjen. Tako so sedaj v drugo skupino podjetij, ki bi po plačju materialnih stroškov in stalnih prispevkov družbeni skupnosti, samostojno delila ostanek dohodka na plače in sklade, uvrščene razen notranje trgovinskih, gostinskih obrtnih, kmetijskih, komunálních, projektantskih in sradbenih podjetij še del podjetij živilske industrije, dalje grafična industrija, industrija gradbenega materiala in rudarstvo.

Po posebnih predpisih pa naj bi delile dohodek gospodarske organizacije železniškega in poštnega prometa, podjetja, ki proizvajajo za JLA, filmska časopisna, založniška in elektrogospodarska podjetja ter podjetja v izgradnji in poizkusni proizvodnji.

Res je, da predlagana delitev dohodka še ni takšna, kot si žele vse gospodarske organizacije, saj vsebuje še vrsto pomanjkljivosti, o katerih smo spregovorili v prejšnji številki. Toda važno je, da smo tudi glede delitve dohodka vendarle krenili naprej. Z nameravnimi spremembami bodo sproščene tiste sile, ki jih doslej nismo dovolj izkoristili za rast proizvodnje in storilnosti. Vse to bo v določen meri prav gotovo vplivalo na hitrejšo rast proizvodnje in storilnosti in terjalo v bodoče še spodbudnejši način razdelitve dohodka in nagrajevanja ter preprečilo, da bi se vrnilo na slabši sistem.

Bistvo je v tem, da se sklad plač v podjetju ne bo več oblikoval na osnovi števila zaposlenih pomnožen po nekaj kategorijah, temveč bo neposreden rezultat ustvarjenega dohodka gospodarske organizacije. Če bo torej gospodarska organizacija ob istem številu delavcev ustvarila večjo proizvodnjo in s tem dosegla večji

dohodek kot v minulem letu, bodo plače narastle in rastle bodo, če bo ustvarila isti obseg produkcije ter povečala dohodek z manjšim številom delavcev. Plače kolektiva bodo torej večje, sorazmerno povečani proizvodnji (v prvem primeru) oziroma sorazmerno zmanjšanemu številu delavcev (v drugem primeru).

Zvezna ljudska skupščina bo še ta mesec sklejala o spremembah delitve dohodka. S tem

v zvezi se bo tudi spremenil način nagrajevanja. Predpisi bodo veljali za dva in pol meseca nazaj, to je veljali bodo od 1. januarja letos. Prav zaradi tega velja že sedaj urejati v podjetju to, kar lahko storimo, to je, da se pripravimo na novo spodbudnejšo nagrajevanje, in da objasnjemo članom kolektiva na konkretnih primerih osnovna načela novega sistema delitve plač in oblikovanja plač.

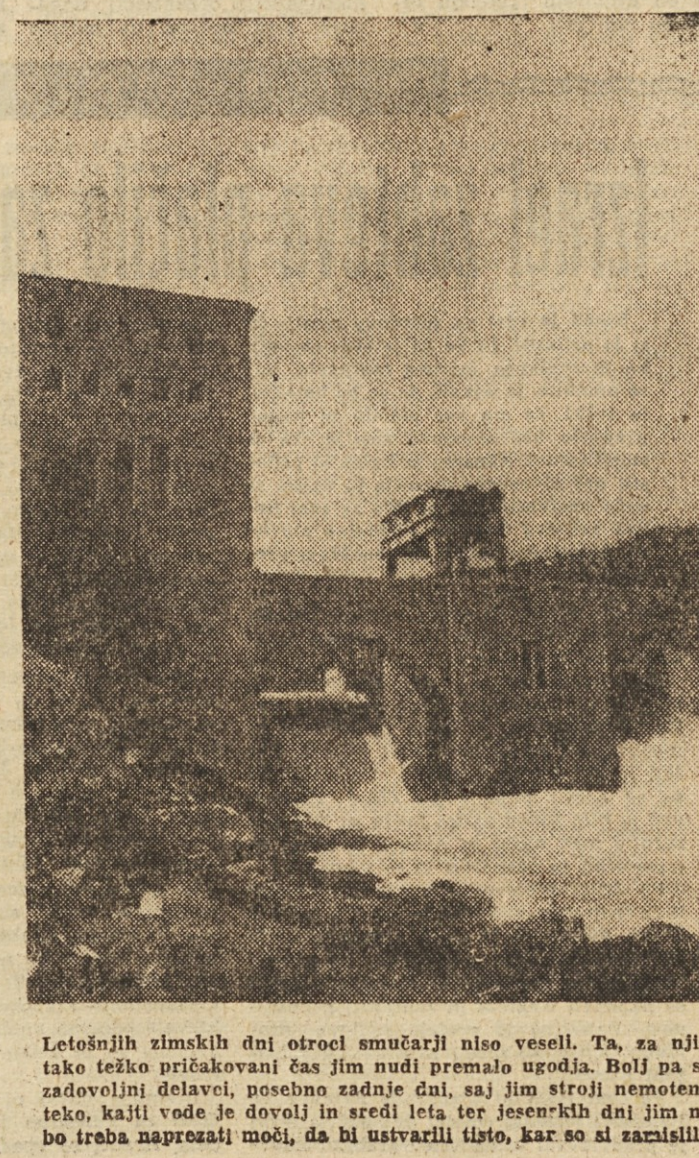
**KONGRES DELAVSKIH SVETOV BO ZASEDAL
OD 25. DO 27. JUNIJA V BEOGRADU**

**PISMO DELAVSKIM SVETOM
DRUŽBENIM ORGANIZACIJAM IN LJUDSKIM
ODBOROM**

Minuli teden se je pod predsedstvom tovariša Djure Salaja drugič sestel odbor za sklicanje kongresa delavskih svetov Jugoslavije. Na priporočilo predsedstva Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije so odbor razširili še s 24 novimi člani. Tokrat so tudi izvolili nov sekretariat, določili, da bo kongres zasedal od 25. do 27. junija in izvolili 12 voditeljev delovnih skupin, da pripravijo referate za komisije, ki bodo sestavljene na kongresu.

Ob zaključku seje je odbor odobril pismo, ki ga pošilja za kongres vsem delavskim svetom, ljudskim odborom ter zainteresiranim organizacijam in ustanovam. (Pismo je objavljeno na četrti strani.)

Na vprašanja, ki smo jih naslovili prirediteljem bančnega plesa v članku »Na čigav račun?«, smo prejeli od prirediteljev odgovor. Ker pa je odgovor prispel tik pred dokončno ureditvijo te številke, ga bomo objavili na tem mestu pod naslovom »Na čigav račun« v naslednji številki.

Letošnjih zimskih dni otroci smučarji niso veselili. Ta, za njih tako težko pričakovani čas jim nudi premalo ugodja. Bolj pa so zadovoljni delavci, posebno zadnje dni, saj jim stroji nemoteno teko, kajti vode je dovolj in sredi leta ter jesenskih dni jim ne bo treba naprezati moči, da bi ustvarili tisto, kar so si zamislili.

PRED REPUBLIŠKIM OBČNIM ZBOROM

(Nadaljevanje s 1. strani)

njo. Tak način nagrajevanja odgovarja gospodarskemu sistemu, v katerem je upravljanje podjetja ločeno od proizvajalcev. V sistemu delavskega upravljanja je nevzdržno. Tu je potrebno ekonomsko stimulirati siehernega delavca s stalnega njegove konkretne vloge in mesta v procesu materialne proizvodnje. Gre za bistvo zadeve: za praktična materialna socialistična delovna razmerja. Bistvo socialističnih delovnih razmerij je v tem, da siehernega delavca žene v proizvodnjo njegov lasten ekonomski interes, ne pa njegov predpostavljeno. To seveda ne izključuje, ampak vključuje stimuliranje delavcev na vodilnih delovnih mestih.

Podoba je, da je od razčiščevanja teh problemov, ki jih je mogoče razjasniti najuspešnejše čisto na praktičnih primerih, v veliki meri odvisen celoten tempo in učinkovitost globljih sprememb v tarifi politiki. To je izhodišče za sodelovanje sindikatov pri urejanju tarifi politike.

Druga smer, v katero bodo morali razviti sindikati svojo aktivnost pa je v tem,

da bodo vse svoje sile vložili v to, da angažirajo organe delavskega upravljanja, da začnejo takoj podvzemat praktične, tehnične, ekonomske, organizatorne ukrepe, ki bodo delavcem omogočali, da bodo z več in boljšim delom prišli do večjih zaslužkov. V tem je bistvo stvari. To je namreč stičišče, kjer se osebni in družbeni interes proizvajalcev skladata in med seboj vzpodbujata in zadovoljujeta. Pri tem je treba opozoriti na to, da je pri nas neka določena neskladnost med pozornostjo, ki jo posvečamo, rečimo, ekonomski stimulaciji delavcev in ono, ki jo posvečamo praktični proučitvi in organizaciji proizvodnje in dela, ali pa med pozornostjo, ki je posvečena psihologiji dela in ono, ki je posvečena praktični izpopolnitvi konkretnih delovnih veščin in določene proizvajalke kulture proizvajalcev.

V pripravah na kongres delavskih svetov se bo po vsej

verjetnosti razvila aktivnost sindikatov prav tako v dveh smereh:

1. Organizirali bodo javno razpravo o problemih delavskega in družbenega upravljanja in pri tem zasiedovali dva smotra: pritegniti v razpravo čim širši krog delovnih ljudi in zbrati čim več predlogov tako za izpopolnitev mehanizma upravljanja kot njegovega funkcioniranja.

2. V tem času bodo pričeli sistematično proučevati delovanje organov delavskega in družbenega upravljanja s teženjo, da to ostane tudi v bodoče v rednem sistemu dela sindikatov.

Kot osnova za aktivnost sindikatov pa bodo vsakako načela, ki so razložena v Poročilu Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo za drugi občni zbor, v katerem je med ostalim rečeno:

Konkretno delo pri krepitevi, razvijanju in uveljavljanju organizmov delavskega in družbenega upravljanja je Republiški svet ves čas smatral kot eno izmed temeljnih opravil celotne sindikalne organizacije in še posebej Republiškega sveta. Temu organizmu pripisuje Republiški svet tako velik pomen zato, ker vidi v razvoju organov delavskega in družbenega upravljanja:

- a) porajanje in razvoj socialističnih družbenih razmerij;
- b) jamstvo za uspešen razvoj osebnosti delavcev, formiranje srednjih in aktivne činitele naše družbene skupnosti;
- c) gonilno silo za razvoj našega gospodarstva;
- d) najučinkovitejši vzvod naše socialistične skupnosti, s katerimi bodo delovni ljudje čim bolj brez bolečin in v čimkrajšem času prebrodili vse zapletene probleme in težave prehodnega obdobja.

V sedanji etapi razvoja organov delavskega upravljanja vidi Republiški svet dva problema:

Prvič. Potrebo po družbeno-ekonomski osamosvojitvi gospodarske organizacije in njenih organov upravljanja. Tu gre predvsem za večjo materialno samostojnost organov upravljanja gospodarske organizacije, ki bi bila tolikšna, da bi tem organom omogočala, da zasnujejo neko samostojno perspektivo gospodarsko politiko in ki bi jim omogočala samostojno urejevanje ekonomsko-družbenega

sožitja znotraj gospodarske organizacije.

Drugič. Potrebo po zagotovitvi normalnega procesa koncentracije proizvodjalnih sredstev, procesa normalne tehnične rasti gospodarskih panog. Pri tem gre predvsem za smotno vklajevanje graditve, razširjanja rekonstrukcij itd. proizvodjalnih kapacitet z enotnega, družbenega vidika, rasti proizvodjalnih sredstev v naši deželi.

Republiški svet smatra, da je v tem pogledu v našem gospodarstvu nekaj anahronizem. V nekaterih pogledih so organi gospodarskih organizacij tako utegnjeni in tako nesamosojni, da ne morejo včasih napraviti najmanjše stvari (v tarifni politiki itd.). V nekaterih pogledih pa so gospodarske organizacije tako samostojne, da mestoma njihova samostojnost že meji na anahronizem (graditev proizvodjalnih kapacitet za proizvodnjo določenih artiklov preko potreb notranjega trga, izdelave enakih proizvodov v najrazličnejših objektih, kupovanje najrazličnejših licenc itd.).

Republiški svet sodi, da so pogoji za razvoj organov in organizma delavskega upravljanja predvsem naslednji:

- a) Upravno-ekonomska samostojnost gospodarske organizacije.
- b) Zmanjšanje pooblastil upravnih organov oblasti glede neposrednega vmešavanja v poslovanje podjetij.
- c) Povečanje odstotka sredstev, s katerimi samostojno razpolaga podjetje.
- d) Povečanje obsega zadev, ki sodijo v pristojnost delavskega sveta.
- e) Zajamčenje centralistične presoje tehnoloških problemov.
- f) Zagotovitev družbene kontrole glede izvajanja standardov, normativov itd.
- g) Zagotovitev organske rasti proizvodnih kapacitet in normalnega procesa koncentracije.

Pogoj za uspešen razvoj organov delavskega upravljanja ni samo v tem, da se prenesejo določena pooblastila iz centralnih organov na organe podjetij, ampak je tudi v tem, da se ta pooblastila prenesejo na družbene organe v podjetju. Torej gre v bistvu za dvojen proces, ki mora teči istočasno:

- a) za prenos določenih pooblastil s centralnih na lokalne organe;
- b) za prenos s upravnih organov na družbene organe.

BRZOJAVKE

- Sindikalna podružnica tovarne »Peko« v Trzinu je v dogovoru s kolektivom Bombažne predilnice in tkalnice, da bi tudi njihovi člani lahko letovali v predilniškem letovišču v Poreču.
- Občinski ljudski odbor v Trzinu je sklenil, da bo zaprl vsako gostilno družbene sekcija, čim bi izkazovala izgubo. Odborniki namreč pravijo, da občina nima denarja, da bi krila izgubo gostiln, raje daje dovoljenje zasebnim gostilničarjem.
- Trziška Bombažna predilnica in tkalnica bo zgradila v bivšem skladišču na Balosu 7 družinskih stanovanj in samskih sob.
- Jeseniška Svoboda je organizirala šolo za starše. Predavanja so se začela 21. februarja v dvorani Delavskega doma.
- Kranjska občina je obljubila, da bo dala Prešernovemu pevskemu zboru vendarle prostore. Dirigent Peter Lipar je nato dejal, da je potem tudi odveč vprašanje, kdo bo vodil pevski zbor še naprej.
- Svoboda na Blejski dobroti je postavila dvakrat na oder komedijo »Kam iz zadreg«. Obe predstavi sta privabili veliko število gledalcev. Tudi veseli večer, ki so ga pripravili za svoje člane in njihove vojske, je bil obiskan bolj kot so pričakovali. Ta Svoboda ima torej kar dosti pristašev.
- Svoboda v Medvodah je uprizorila dramo »Inspektor na obisku«. Uprizoritev je povsem uspela in bi jo kazalo uprizoriti tudi drugod, saj se dramska sekcija z njo lahko res postavi.
- Preteklo nedeljo so odprli Dom Svobode v Grižah. S tem so dobili zabukovski rudarji svoje kulturno središče. Dom so gradili polnih osem let. Začela ga je graditi kmetijska zadruga, nadaljevala je občina, do kraja pa je stvar speljala Svoboda ob pomoči sindikata in rudnika. Ob tej priliki so razvili tudi prapor Svobode.
- V Lendavi so priredili seminar za člane organov družbenega upravljanja zdravstvenih ustanov in za zdravstvene delavce. Seminarja se je udeležilo okrog 30 ljudi.
- V Anhovem so pred nedavnim na pobudo osnovne organizacije ZK anhovske cementarne sklicali posvetovalne predstavnikov vseh političnih organizacij, samoupravnih organov in društev. To je bilo prvo posvetovalne take vrste v goriskem okraju. Izvolili so sedemčlanski odbor, ki naj skrbi zlasti za koordinacijo vzgojnega dela.
- V Novem mestu je bilo pretekli teden predavanje o plačnem sistemu. Predaval je ing. Dular in so se ga udeležili predstavniki delovnih kolektivov in občinskih ljudskih odborov iz vsega okraja.
- Trboveljski občinski sindikalni svet je, kot lani, razpisal mostovno šahovsko tekmo. Prehodni pokal branijo šahisti sindikalne podružnice rudnika Trbovlje. Tekmovanje je v okviru delavskih športnih iger, ki jih je razpisal občinski sindikalni svet v počastitev 1. maja.
- Mladinci koprškega podjetja »Slavnike«, so imeli v začetku meseca posebno svečanost. Novim članom so podelili članske izkaznice. Sklenili so, da bodo organizirali avtomoto krožek, strelsko družino, šahovsko sekcijo itd. Žal se te svečanosti ni udeležil noben starejši član kolektiva.
- Izobraževalna sekcija Svobode v Storah je priredila te dni na ljudski univerzi navdse zanimivo predavanje »Vse za otroka«. Predaval je okrajni posvetovalni inšpektor tov. Miro Lužnik. Predavanje so ponazarjali s sklopičnimi slikami. Tokrat so se storjani in okoličani bolje izkazali. Navzočih je bilo okrog 50 poslušalcev, ki jim ni bilo žal, da so si utrgali čas za to predavanje. V bodoče bo sekcija prirejala vsak ponedeljek zvečer predavanja. J. M.
- Na nedavnem plenarnem zasedanju Okrajnega sindikalnega sveta v Celju so razrešili dosedanjega predsednika Albina Medveda. Komisija, ki jo je postavil Okrajni komite ZKS je namreč ugotovila vrsto nepravilnosti v poslovanju s sindikalnim denarjem, kar bo podrobneje raziskalo sodišče. Medveda so razrešili tudi vseh političnih funkcij. Plenum je izvolil za predsednika OSS tovariša Ivana Zmajherja iz železarne Store.
- V tovarni kovanega orodja v Zrečah so med prvimi sestavili novo tabelo tarifnega pravilnika. Pri njih so bila notranja sorazmerja že prej dobro urejena — tako pravijo — in zato ni bilo glede tega večjih sprememb. V »Konosu« pa so imeli več opravka z ozirom na večje povišanje ravni tarifnih postavk za usnarsko industrijo.
- Ni denarja, so dejali v ljubljanski tovarni »Pleternina«, da bi pokrili stroške za nekaj članov kolektiva, ki naj bi obiskovali seminar o delavskem upravljanju. »Naša finančna sredstva tega ne dopuščajo«, pravijo. — Kdor hoče, ta bo tudi denar našel, saj ne gre za milijon.
- Vsa leta po osvoboditvi se je železničarski pevski zbor »Angel Besednjak« dokaj uspešno uveljavljal, saj je znan po svojih številnih nastopih ne le v Sloveniji, nego tudi v ostalih naših republikah. Zbor je v dogovoru z nekaterimi društvami v drugih republikah za izmenična gostovanja, v načrta pa je krajsja turneja po Primorskem, koncerti doma. Letos bo zbor praznoval jubilej tovariša Albina Horvata, ki je že od leta 1927, torej celih 30 let, zborovodja tega društva, kar je vsakakor v državi redek ali morda celo edinstveni primer. Jubilejni koncert bo v instrumentarno-vokalni izvedbi v Domu Jugoslovanske ljudske armade 15. marca in se nanj zbor kakor tudi železničarska godba Angel Besednjak, ki bo sodelovala pod vodstvom Filipa Bernarda, z novimi skladbami vestno pripravljata.

Richard Jakopič: Delavec pri gradnji

delavski svet; financirati izobraževanje članov delavskih svetov, ker je to neposredno povezano z uspešnim upravljanjem gospodarske organizacije. V pretekli delovni dobi je Republiški svet tudi svetoval gospodarskim organizacijam, naj sklepajo s prosvetnimi in izobraževalnimi ustanovami in organi (ljudske univerze, ekonomske šole, strokovne šole, fakultete itd.) dogovore, da jim te ustanove pomagajo pri organiziranju dodatnega izobraževanja članov organov upravljanja.

1. Na proučevanje razvoja sodobnega delavskega gibanja od Oktobra pa do današnjih dni, 2. na ideološko krepitev kadrov tako glede svetovnonazorске usmeritve kot glede razumevanje in aktivnega sodelovanja pri oblikovanju sodobne politike v naši deželi, 3. na sistematično pripravo za številne rekrutiranje mlajših delavcev v vodstva sindikalnih organizacij.

Vsekakor bosta zasluzila obilo pozornosti sindikatov še dva pomembna dogodka, ki padeta v to leto: kongres Zveze komunistov Jugoslavije in 40letnica prve proletarske, tako imenovane Oktobrske revolucije. V aktivizaciji delavcev okrog teh dveh važnih dogodkov se kaže, poleg neposrednih akcijskih opravil, orientirati v sindikalnih zlasti na tri stvari:

Kako je z dodatkom 500 dinarjev na plače

V nekaterih podjetjih si niso na jasnem, kako je z lanskoletnim dodatkom 500 dinarjev, za kolikor je bila povečana plača za vsako zaposleno osebo. Zadnji odstavek 3. člena in prvi odstavek 3. člena Navodil o postopku za spremembo tarifnih postavk so si razlagali tako, kot da je potrebno v izračunano povišanje ravnati tarifnih postavk vključiti tudi lanskoletno povišanje plač za 500 dinarjev po zaposleni osebi in to, po svobodni presoji kolektiva, na novo razdeliti na tarifne postavke. To se pravi, da bi delavcem vzeli dodatek po 500 dinarjev in ga razdelili s celotno vsoto poviška plač le na določene tarifne postavke.

Republiški svet meni, da je tako pojmovanje omenjenih določil nepravilno. Lanskoletno povišanje plač za 500 dinarjev za vse zaposlene osebe je z uredbo priznana pravica, ki jo z omejenimi navodilom ne bi bilo mogoče ukiniti. Teh 500 dinarjev ne služi kot osnova za izračunavanje vsote poviška, predvidenega s 5 in 10% povečanjem plač. Toda, teh 500 dinarjev se mora prirahunati na vse tarifne postavke potem, ko se izvede korektura, ki jo dopušča letošnje povišanje in to ne glede na to, ali je tarfina postavka za določeno delovno mesto spremenjena ali ne, 500 dinarjev mora biti prištejen.

LEP OBICAJ, KI GA KAŽE POSNEMATI

Priznanje za delo

Štirideset let življenja je že lepa doba. Štirideset let trdega dela pri plavžih, v kamnolomu, pri martinovih peteh in v valjarnah, pa zasluži priznanje kolega kolektiva. In jeseniški kolektiv bo to storil. Jubilanom, ki že polnih štirideset let

preživeli ob težkem delu v štiridesetih letih. Veliko izmed njih jih je tudi vidnih delavcev v raznih kulturnih, sindikalnih in političnih organizacijah. Andervald Silvester je star svobodar, Legat Lojz in Bevc Martin sta bila aktivista in borce NOV. Noč Albin je vnet sindikalni delavec in tarifni strokovnjak, tovarišica Knez Marija je večkratna udarnica itd. Skupaj z vsemi Jeseničani jim ob njihovem jubileju čestitamo tudi mi!

nepretrgoma delajo v železarni, bodo priredili družbani večer. Ob tej priliki jim bodo podelili častna priznanja in nagrade. Družbani večer jubilanov je vsako leto pomemben dan železarskega kolektiva. Letos pa bo to še posebej praznik. Poleg štiridesetletnikov in njihovih najbližjih svojcev, bodo uprava železarne, sindikalna organizacija in organi delavskega upravljanja povabili tudi vidne predstavnike javnega, gospodarskega, družbenega in političnega življenja v občini. Slovesnosti se bodo letos udeležili tudi vsi tisti, ki so v preteklem letu iz kolektiva odšli v zaslužni pokoj. Med letošnjimi jubiliti so tisti, ki so začeli delati v železarni v najtežjih dneh prve svetovne vojne. Dolga in naporna je bila doba, ki so jo

OB ROBU DOGODKOV

Izrael zahteva plačilo za napad

Sosed je vdrl na sosedovo zemljo in si jo prilastil. In ko ga je svet obsodil, ki je svetovna javnost zahtevala, naj se umakne, je izjavil, da se bo umaknil le tedaj, če mu kot plačilo za napad prepuste kose sosedove zemlje. To je storil Izrael. Napadej je Egipt, si prilastil del njegovega ozemlja in danes se noče umakniti. Kot plačilo za svoj napad zahteva Gaza in svobodno plovbo po Akabskem zalivu ter Sueškim prekopu.

Ne bo odveč, če spregovorimo besedo, dve o zgodovini tako imenovanega izraelsko-arabskega spora. Po porazu Turčije v prvi svetovni vojni je pri razdelitvi plena prilastila Velika Britanija razen Iraka in Jordana še mandat nad Palestino. Tedaj so v tej deželi živeli pretežno Arabci. Po letu 1922 so se začeli priseljevati Židje. Kolikor več je bilo Židov toliko hujša so bila nasprotja med njimi in Arabci. Britanci so izkoristili ta nasprotja in — viadali. Po drugi svetovni vojni se je v nekaj letih priselilo v Palestino skoro milijon Židov. Položaj se je do skrajnosti zaostрил. Ni misil dan, da ne bi prišlo do sporov in spopadov med Židi in Arabci. Oboji pa so napadali Angležje in zahtevali neodvisnost, Palestina je postala svetovni problem. O njej so začeli razpravljati Združeni narodi.

Posebni komite Združenih narodov za Palestino je tedaj izdelal dva načrta. Prvi je predvideval ustanovitev arabsko-židovske federacije, drugi pa razdelitev Palestine na dve samostojni državi — arabsko in židovsko. Združeni narodi so usvojili drugi predlog. Leta 1948 so se Britanci umaknili iz Palestine. Z mejami, ki so jih določili Združeni narodi, pa niso bili zadovoljni niti Arabci niti Židje. Prišlo je do odkritega spopada, Izrael, ki so ga podpirale mednarodne židovske organizacije in nekatere zahodne države, je v nekaj mesecih zavzel ozemlje, na katerem je živelo skoro milijon Arabcev. Vse te Arabce so Židje pregnali v Egipt in Jordan, kjer še danes životarijo v taboriščih. Leta 1949 je po posredovanju Združenih narodov prišlo do premirja. Fronto so spremenili v začasno mejo. Arabsko država v Palestini je bila uničena. Del Palestine vzhodno od Jeruzalema je zasedla jordanska vojska in ga priključila k Jordanu. Gazo, 440 km dolg in 8 km širok obalni pas ob Sredozemskem morju, je začasno zasedel Egipt. In spet ni bil nihče zadovoljen s to razmejitvijo. Izraelci so zahtevali še več — vso Palestino. Arabške države so hotele poptisniti Izrael za meje, ki so jih določili Združeni narodi, nekatere skrajne nacionalistične arabske skupine pa so zahtevale popolno uničenje Izraela. Arabski begunci so se želeli vrniti na svoje domove. Premirja nihče ni spoštoval. Komisija OZN za Palestino je imela polne roke dela, Arabci so vpadali v Izrael, Izraelci

v arabske države. Izraelsko-arabska meja je postala najbolj nemirna meja na svetu. Medtem so se v arabskih deželah okrepila gibanja za popolno nacionalno neodvisnost. V Egiptu je zmagal Naser in Britanci so se morali umakniti iz Sueza. V Siriji so zavladale napredne nacionalne struje. Ideje o nacionalni neodvisnosti so se širile tudi v Jordanu, vazalni državi Velike Britanije. Nacionalno gibanje v Iraku je razmisljalo proangleško diktaturo Nuri Saída. Ves Srednji Vzhod je začel nacionalni preporod. Srednji Vzhod pa je izredno važno področje sveta. Tu se stikajo tri celine: Azija, Afrika in Evropa. Tu je Sueški prekop. In tu je nafta, ogromno nafte. Pesek Srednjega Vzhoda zakriva dve tretjini svetovnih zalog nafte. Ni čudno torej, če se vse veseliše tako zelo zanimajo za srednjeevropske dežele. Angleži, ki so nekoč vladali v teh deželah, bi radi obdržali svoj vpliv in seveda svoje delnice v petrolejskih družbah in v Družbi Sueškega prekopa. Tudi Francozi ne morejo pozabiti na svoja srednjevzhodna ozemlja (Sirija, Libij). Na delnice Sueškega prekopa, na nafto, so vojni so se v teh deželah zasedrali tudi Američani. Njihova družba ARAMCO si je prilastila vsa naftna polja v Saudijski Arabiji. S svojim kapitalom je na veliko ogortenje Angležev začela pridirati tudi v britanske naftne družbe. In končno, za Srednji Vzhod se je pozanimala še Sovjetska zveza. Podprla je osvobodilna gibanja, omogočila je priliv svojega kapitala v dežele Srednjega Vzhoda. K tem nasprotnim interesom veseli na Srednjem Vzhodu pa moramo prištetii še nasprotja med Arabci in Izraelci, med posameznimi arabskimi dinastijami muslimanskim sektam, pustinjskimi šejki, med oblastniki, ki žive v razkožju, in ljud-

Z razstavi »Človekova družina: Vsaka igra je lahko lepa. (Foto: »Arthur Leipzig«)

hanka, ki bi ga rada zadel z žogico? In ta srček, ki »pase kravice«? In onile!

Vse mogoče poklice imajo njihovi očetje in matere. Vse so prinesli sem večidel naravnost iz porodnišnice. Doma ni prostora. Mati je v službi in polovica otrok je, ki imajo »mater. Nekateri pridejo k otroku vsak dan, druge se jeze, ker morajo v soboto pomje. Zakaj ne bi bil še čez nedeljo v jasliih? Ko bi imele stanovanje, ne bi bile takšne. A kaj ko ta spi pri prijateljici, očka in mamica imata le eno posteljo v kletni sobici, drugi, drugače neurejene razmere. In tako postajajo nekateri malodušni do otrok, do vsega. In najrajši bi jih pustile jaslim — za vedno. Kaj bi brez jaslji?

Dobra vzgojiteljka nadmešča mater med časom, ko bi bili otroci sicer sami. Če je mati na delu ali pere, kuha, je na trgu, se je ni potrebno bati za otroka: kaj neki počne? Človek na ulicah, trgih, parkih vidi otroke brez nadzorstva. Koliko je med njimi tak-

... Opazil je pod oknom psa in mu jel metati zrezke, prvega, drugega tretjega, psiček je lovil kos za kosom in fantku je bilo najbolj všeč, kako se je psiček trudil, da bi ujel meso v gobček, preden bi padlo na tla. Zmetal jim je vse — razen ene, ki ga je medtem, ne da bi se zavedal, pojedel sam. Brata sta mu za kazen pošteno izprašila hlače in ga napodila v šolo. Obedovala sta kruh in sladkor in odhitela na dvorišče. Ob treh je prišla mama, otrok pa kot po navadi, nikjer.

Kako neki jedo v takih družinah. — Mož prihaja domov šele zvečer, kost navadno v Ljudski kuhinji ali pa kar v najbližjem bifeju. »Zaposlena sem v manjši tovarni. Da, imamo menzo, toda obrok stane 70 dinarjev. To je predrago, sama doma pripravim ceneje in okusneje. V menzi bi že pocenili, če jim ne bi uredba predpisovala, da lahko vzamejo denar samo iz dobička! Ta pa je — majhno podjetje, huda konkurenca — tako in tako tudi majhen. Kako naj bi pristale na to druge delavke, ki ne jedo v menzi?! Ne morejo. — Otroci? Tudi ne morejo v menzo... Z njimi so težave... Podivjali bodo popolnoma, sama

BESEDA BRALCEV

KRŠČENO VINO

Najprej moram izreči pohvalo. Nad vse sem zadovoljen s sedanjo vsebino in obliko »Delavske enotnosti«. Rad bi pa še sam prispeval k pestrosti našega glasila in sem poslal tale dopis in upam, da ga boste objavili.

Pred kratkim je tržna inspekcija občinskega ljudskega odbora v Radljah ob Dravi pregledala več gostilniških lokalo, pri čemer je ugotovila razne nepravilnosti. Naj navedem samo primer gostilničarke V. K. iz Vuhreda. Pri njej so namreč ugotovili, da znaša malignanska razlika med vinom v kleti in onim v točilnici 1,6 odstotka, drugi vrsti vina pa je dodala le 0,8 odstotka vode.

Navaden delavec, ki si lahko s svojo skromno plačo le včasih privošči kakšno četrtnko vina, je dostikrat razočaran, ko vidi, da so vino »krstila«. Se za tiste, težko prislužene groše, mu danaj z vodo mešano vino. Sai ni, da bi se ga moral »naluckati«, kakšen kozarček pa včasih le tekne. Po mojem mnenju bi morali biti v gostilnah glede tega bolj strogi. Če ga ima kdo že preveč pod kapo, bi ne smeli več dati alkoholnih pijač. Koliko manj nesreč in preprirov bi bilo, če bi se tega dosledno držali.

Franc Miklavc

ZAGORSKE PODOBE

Po navadi pišete v »Besedi bralcev« le o eni zadevi. Tokrat vam jih bom nadrobil kar zvrhan koš in vse iz Zagorja.

Tisti, ki so prisostvovali nedavni občinski konferenci Socialistične zveze v Zagorju so zelo pazljivo poslušali delegata iz Kandrš nad Zagorjem. Marsikdo bi namreč mislil, da kmete iz okoliških vasi ne zanimajo cene. Besede tega delegata pa kažejo, da temu le ni tako. Kmetijska zadruga Mlinšče (v vasi Kandrše namreč nimajo lastne kmetijske zadruge), je odkupila v Kandršah hruške po 16 dinarjev. Zadruga si je priracunala maržo in stroške ter prodala hruške naprej po 20 dinarjev. Na zagorskem trgu pa so se iste hruške pojavile kar po 45 dinarjev za kilogram, ali za 250% več kot je zanje dobil kmet.

Naj k temu še kaj pripomnim? Če ne bomo takim krepko stopili na prste, bomo vedno tarnali in zabavljali.

Na Izlahah nad Zagorjem deluje že precej časa kmetijska zadruga. Zadruga se med drugim bavi tudi s predelavo mleka. Močno si prizadevajo, da bi bil sir čimboljši. Prodati pa ga ne morejo v Zagorju. Zakaj tako? Zagorski trgovci kupujejo rajši sir v Ptuju in Kranju, čeprav je sir enake kakovosti, izlaški sir je pa cenejši. Razen tega tudi prevozni stroški niso majhni.

Tako danes vozijo sir iz Ptuja in Kranja mimo Izlak v Zagorje, izlaškega pa...

V Zagorju zelo manjka uslužnostnih obratov in podjetij. Potrebe mesta s č dneva v dan večje in bo treba ugrizniti tudi v to jabolko. Manjka šivilj, manjka pralnic, kemične čistilnice, krpalnic. V teh podjetjih bi našlo precej žena zaposlitev in še potrošniki bi bili zadovoljnejši. Na mah bi rešili dvoje vprašanih. Vse pa se ustavi le pri enem: kje dobiti potrebne prostore? M. L.

OPRAVLJIVKE

Kako nehvaležne zadeve sem se lotil! In vendar mislim, da se je treba lotiti, zakaj te so nam zrasle že čez glavo in ne moreš več niti s prstom migniti, ne da bi te obrale do kosti. Opravljivke vidijo krog sebe sam nered in še čutijo poklicane, da v službenem času »urejujejo« ves svet.

Služboval sem že marsikje, vendar nisem še nikjer naletel na kaj takega. No, nič ne rečem, saj se je včasih kaj podobnega primerilo, ampak v takem obsegu vendar ne. Povsod je vlada prisrčnost in odkrištrčnost v odnosih. Pri nas pa... Pravijo, da je to že stara stvar in da so imele one že preje »komandno« v svojih rokah. Vedno so gladale kakšno kost, razbijale kolektiv v dva tabora. In so — uživale. Drugim starejšim, se zde te stvari nemogoče, ker je sožitje v takih okoliščinah sila težko.

Sem na vodilnem položaju v podjetju in sem se jim poskusil zoperstaviti. Moj predstojnik pa me je zavrnil, češ da kratim svobodo govora. Ko so to zvedele, takrat sem postal jaz tista tarča, v katero so streljali z vsemi kalibri. No, drugače mi niso mogle očitati kot to, da hodi moja žena v pisarno k neki uslužbenki, ki dela v isti družbeni organizaciji. Meni torej niso mogle dosti in mi ni bilo treba ukazati, naj govore na glas in naj imajo odprta vrata, da bom mogel slišati, kaj se pogovarjajo, kar mi očita moj predstojnik. V katerem loncu je bila skuhan ta obdolžitev, ne morem reči.

Dovolj! Hotel bi slišati le vaše mnenje, ali ima prav moj predstojnik, ki pravi, naj jih pustim pri miru, ali jim je treba postriči predoige jezike, da bi imeli mir jaz in drugi, ki jih opravljivke glodajo. Janez P.

Pripomba uredništva: Najprej majhen nauk. Ze večkrat smo napisali, da anonimnih dopisov ne objavljamo. Tokrat smo napravili izjemo samo zato, ker posega pisec v eno izmed področij medsebojnih odnosov in se ob njem lahko marsikaj naučimo. Nepodpisana pisma pa kažejo tudi na slabosti tistega, ki se odloči za tak način družbene kritike. Obrnimo to, kakor hočemo, to ni lepo. Če se z nekom pogovarjaš, se moraš pač predstaviti, da ve, s kom govori.

Ce koga kaj tišči, naj zbere toliko poguma in to jasno pove. Prikrstost pa nima prav nič skupnega z našo delavsko moralno. Med te sodi tudi pisanje anonimnih dopisov.

Zdaj pa k odgovoru!

S tovarišem Janezom sem popolnoma strinjamo, da je v takem kolektivu, kjer imajo glavno besedo dolgi jeziki, ni lahko delati in da pogoste zdrahe in razdvojenost kolektiva ne prispevata prav nič k tovariškemu sožitju. Če bi kaj svetovali, bi svetovali to, da je treba take stvari zadržati že v začetku. To je veliko pametneje kot prepuustiti nemočno stvari toku in se zadovoljiti s tem, češ, saj mene puste pri miru, mi ne škodujejo, za druge mi ni mar. To je napak! Čim se neka »braca« pojavi, pokličimo tiste, ki take govornice raznašajo. Naj si iz oči v oči povedo, kaj jih tišči in ne okrog vogalov. Če boste pri vas dosledno tako delali, bo dolgojezičnim kmalu prešla skomina še iztegovalni jezike, saj se bodo kmalu opekli, ko se bo izkazalo, da ni resnica, kar govorijo. Ob koncu pa še enkrat.

NJEN delovni dan

Gneča v avtobusih, tramvajih. Reke pešcev in kolesarjev. Potlej se te reke zlijejo druga v drugo in, navzkriž z vsemi zakoni, rečnega toka, se pretakajo v obe smeri. Delavec hiti v tovarno, uslužbenka v svojo pisarno, otroci v šolo.

To ni Amerika. Slišal smo, da se v Ameriki vsakemu mudi. To je nekaj minut predčesto a-i sedmo uro, tu pri nas, na naših cestah in ulicah.

Budilka. — Kolikokrat nas je že nien ropot vrgel iz postelje. Nekdo je dejal, da je budilka vojaška trobenta v civilu, le da je še bolj razštrjena. Budilka ni navadna ura. To ni samo priprava za merjenje časa. Kaže nam čas — in še mnogo več. Misli namesto nas, pravočasno zbudi, da ne zamudimo vlaka, službe...

»Ze deset let vestajam ob petih, pa se ne morem navaditi, da bi se zbudila sama. Preu-trujena ležem v posteljo.« Pra-

je popoldne v šolskem vrtec. Da bi delala v družbenih organizacijah? Ne, nimam časa. Saj še v kino skoro ne grem. Morda vsak drugi mesec. Jožica skrbi za svojega otroka in zase, brez morežve pomoči... In veliko je še takih mater. In druge? Kje bi našli mater, katere ne bi trle take ali drugačne skrbi. Žena rodi otroka,

skončen trak — brez konca,« je vzdihnila Vera.

POMAGAJ SI SAM...

Vrtec je premalo in še ti, ki so, imajo premalo prostora, premalo osebja. Redni okras vseh vrtec in jasli je obvestilo na vhodnih vratih, kjer piše, da ne vpisujejo več.

Ustanov, ki bi bile v pomoč družini, je premalo. Novih vrtec nihče ne ustanavlja, ker ni denarja. In prav zaradi tega so ukinitelj po tovarnah tudi tiste, ki so že obstajali.

Zene puščajo otroke pri sosedih, kjer je »mama doma«, ali starejši pazijo na mlajše, ali jih zaklepajo v stanovanje. Ponekod imajo gospodinjsko pomočnico, največkrat je to podnajemnica, ki so jo sprejeli na stanovanje pod pogojem, da bo pazila otroke, kuhala, pomagala v gospodinjstvu. Na žalost se ta pojav, ki ga je povzročila stanovanjska stiska, tako razpasel, da se spreminja vedno bolj v nov pereč problem.

Poglejmo, kaj pravi mlada Ivanka: »Saj bi bila na cesti, če ne bi sprejela te pogoje. Ko pa ni samskih domov? Naše podjetje si ga ne more zgraditi. Garam ves dopoldan, popoldne prihajam utrujena na delo. Otroci kljub temu n'imažo nobene vzgoje, v vrtec pa jih ne dajo, ker se nabere veliko, pa četudi samo po 300 dinarjev za vsakega otroka.«

MEDTEM KO JE MATI NA DELU...

Lepe so jasli »Milana Majcna« v Ljubljani. Sprejmejo 40 otrok, ki so od ponedeljka zjutraj do sobote zvečer v popolni oskrbi.

Glejte — mali debeluški se držijo ograjice, še sam stojit! Čigav je? — Kaj pa mala navi-

snih, ki so »sami doma«, njihovi starši pa so na delu! Ko se mama vrne domov, vprašuje pri sosedih, če kdo ve, kje je njen Milanček, Metka ali Janeček...

ČE SO OTROCI SAMI

Zakonca N. imata tri otroke. Trinajst, enajst in devet let stare fantiče. Stara sta zaposlena in desetletni fantič je dopoldne sam doma. V šolo odide, ko se vrne ta starejša dva iz nje. Pred nekaj dnevi je kuhali kosilo, pravzaprav pekel zrezke in od časa do časa pogledal skozi okno, če prihajata brata, da ga bosta odkleni-

V drugi družini imajo urejeno drugače: oba sta v službi, otroci dopoldne v šoli. Ko pridejo iz šole, potakajo starše pri sosedu. Ljubezniva sosedka je spremenila svojo kuhinjo v vrtec. Včasih ima celo sedem »gojenev«. Ob dnevih, ko nebo potemni in ptice letajo nizko, so otroci posebno glasni in najbolj nagajivi. Največ razbitih šip in potepov je v tem času. Zato se tedaj sosedka nagne skozi okno in s glasnim »gor« pokliče otroke. Otroci kot otroci se ne morejo umiriti niti v kuhinji in ker so novi stropi tanki, njihovi skoki za žogo odmevajo v nižjem nadstropju in razburjajo stanovalce.

Na sestanku hišnega sveta bo zato spodnji stanovalec znova in znova pozival starše otrok, naj držijo svoje otroke bolj na »spagici«. In razpravljajli bodo o tem! Na dolgo in široko! Ali ne bi bilo koristneje, če bi hišni sveti drugače govorili o otrocih zaposlenih staršev, zaposlenih mater? Za zaposlene žene vsak dan pomeni dva delovna dneva: prvega v tovarni ali uradu, in drugega doma. Veliko bi jih razbremenili, če bi njihove otroke vsaj med časom, ko so v službi zbrali v nekem prostoru v bližini stanovanja, kjer bi se učili in igrali pod nadzorstvom. Morda bi bila dovolj ena soba v hiši in ena vzgojiteljica in rešeno bi bilo vprašanje prej kot bo rešeno, če bomo čakali na razširitev mreže dosedanjih ustanov. Se je kdo spomnil na otroško sobo — vrtec vsaj pri eni sami novi stavki, ki jih zdaj gradimo? Poskusimo!

In tedaj, ko bo ura odbila dve, bo tovarniška sirena zatutila konec dela in se bodo možje in žene znova zlijli v reko ljudi. Čeprav bodo spet hiteli, bodo matere vendar odhajale domov z zavestjo, da otroci niso bili brez nadzorstva, da se jim ni ničesar pripetilo, da niso zašli v slabo družbo ali da niso spet komu katero neprijetno zagodli. Danilo Domajnko

Leta 1951 smo imeli v LRS 25 otroških jaslji, 57 vrtec za predšolske otroke, 2 za šolske otroke in 44 tako imenovanih kombiniranih ustanov (vrteci in jasli). Lani pa je bilo le še 8 jaslji, 25 vrtec za predšolske otroke, eden za šolske otroke in 19 kombiniranih; torej od 128 v letu 1951 je številno do leta 1956 padlo za 53. In vzrok? Visoki oskrbni stroški in iz leta v leto manjša podpora ljudskih odborov. — V zadnjih letih smo dobili posebne ustanove za šolske otroke, v katerih ostajajo otroci pod nadzorstvom štiri ure. Toda tu ne prejemajo hrane. Zaposlene žene — matere pa bi želele, da bi otrok dobil vsaj kosilo. Tega pa ni in mora po vrtniti z dela prav tako pripravljati kosilo.

Vi Jožica M. Preden se Jožica pomeša med reko delavcev, mora še veliko opraviti. Zjutraj ko vstane, pristavi kavo, za sebe in za Milčo, pomeša sobo, skoči v drvarnico... in predno odide, pripravi budilko, da bo ob sedmih spet zaropotala in zbudila Milčo.

Tedaj, ko so v podjetju ukinitelj otroško zavetišče, je faji fant že tako »velik« — letos objikuje že drugi razred osnovne šole — da me to ni prizadelo. Vsaj ne tako kot druge, ki so se nenaekrat znašle pred vprašanjem, kam z otrokom. Moral je z menoj, zgodaj zjutraj, a vendar, bil je blizu mene, v tovarni... »Nekako se prebijam. Otroka

ga pere in oblači, vzgaja in učil. Ali je potem čudno, če je otrok vedno njena prva skrb?

»Kuham vedno za en dan naprej. Ko prideva z možem domov, zakurim in pristavim kosilo. Seveda to deiam e pozimi. Poleti ne morem, nimam hladilnika. Vendar je tedaj lažje: obedujemo večidel mrzlo kosilo; otroci jedo v vrctu... Po kosilu pospravljam sobo, malo se obrnem in že moram kuhati večerjo, potem spraviti otroke spat. Mož odide na sestanek, a jaz utrujena ležem. Drugo jutro spet v službo. Zensko Zensko delo je tako kot ne-

stvom, ki živi v strahotni bedi. Velesile izkoriščajo vsa ta nasprotja, razpihujejo jih, onemogočajo njih reševanje ter tako v kačnem ribarjio. Pri tem igra Izrael vlogo njihovega zvestega lakajja.

Angleži so za obrambo svojih interesov na Srednjem Vzhodu ustanovili Bagdadski pakt, ki naj bi razbil Arabsko ligo, odvzel Egiptu vodilno vlogo med arabskimi deželami, zavaroval njihove politične in ekonomske položaje in onemogočil razvoj nacionalnih ter socialnih arabskih gibanj. Toda k Bagdadskemu paktu je od arabskih dežel pristopil le Irak. Britanci so poskusili vse, da bi razširili Bagdadski pakt. Pri tem jim je pomagal Izrael.

Lansko jesen, teden dni pred volitvami v jordanjski parlament, je prišlo do male vojne med Jordanom in Izraelom. Kaskih 35.000 izraelskih vojakov je napadalo jordanjske položaje pri Betlehemu in Kalkiliji. Irak je ponudil Jordanu vojaško pomoč. Jordanjska vlada pa je spletko pravočasno spoznala. Iranske čete naj bi prečile volitve in potlačile Jordan v bagdadsko vrečo. Jordan je odklonil iraško pomoč in sam odbil izraelski napad.

Medtem pa se je zaostрил spor okrog Suez, Angležem in Francozom ni šlo je za Suez, njihovi načrti so bili širši. Izrael so do zob oborožili in ga pahnili v vojno z Egiptom. To so izkoristili in še sami napadli Egipt. Obenem so razširili glasove, da bo Izrael napadel Jordan. V Jordan so prišle iranske čete. Tudi Sirijo, ki tesno sodeluje z Egiptom, so hoteli pritegniti v vojno. Iraku pa so naročili, naj strmoglavijo sirijsko vlado. Tudi ta spletko je bila pravočasno odkrita. Največ zaslug za to imajo Združeni narodi, ki so s hitro in odločno akcijo zaustavili agresijo na Egipt. Sirija ni posegla v vojno; sirijska vlada je odkrila zarotnike in velike količine orožja, ki so jim ga pošlali iz Iraka,

iraške čete so se morale umakniti iz Jordana. Neuspela agresija pa je odkrila tudi sramotno vlogo, ki jo pri imperialističnih spletkah na Srednjem Vzhodu igra Izrael.

Izrael je ob napadu na Egipt odigral vlogo predhodnice, danes pa igra vlogo začetnice. Angleži in francoške čete so se umaknile, izraelske čete pa so ostale v Gazi in Akabskem zalivu. Združeni narodi, ko izraelsko vlado večkrat pozvali, naj umakne svoje čete na meje premirja, toda Izrael kljubuje vsemu svetu.

Izraelci postavljajo pogoje. Zahtevajo plačilo za agresijo. Iz Akabe, pravijo, se bodo umaknili šele tedaj, ko jim bo Egipt zagotovil svobodno plovido v Akabskem zalivu. Obenem pa bi morala Egipt in Saudska Arabija zagotoviti izraelskim ladjam svobodno plovido po Sueskem prekopu. Iz Gaze pa se sploh ne nameravajo umakniti. Kot kompromisno rešitev predlagajo mešano upravo za Gazo, v kateri naj bi bili Izraelci, predstavniki OZN in prebivalci Gaze.

Združeni narodi ne morejo sprejeti teh pogojev. Niti nimajo take pravice, niti jih ne smejo, če hočejo spoštovati načela svoje Ustanovne listine. Edini izhod so sankcije. Združeni narodi so poklicani, da z ekonomskimi sankcijami (prepoved izvoza in uvoza, razveljavitev vseh pogodb o gospodarski pomoči itd.) in morebitni tudi političnimi (med katerimi je skrajna izključitev iz OZN) prisilijo Izrael, da se bo umaknil z ozemlja, ki si ga je nasilno prisvojil. Edino takšno ukrepi je bil danes primeren in učinkoviti. Popuščanje Izraelu pa bi obrnilo vse agresivne sile na svetu.

In vendar so države, ki se zavzemajo za popuščanje. Na primer Amerika. Združene države so ostro obsidile agresijo na Egipt. Ko pa je ta agresija propadla, so izdelale

načrt o povečanju svojega vpliva na Srednjem Vzhodu, ki naj zamenja britanski in francoski vpliv ter onemogoči sovjetskega. Tako imenovana Eisenhowerjeva doktrina pa je naletela na odpor pri številnih arabskih državah. Ze zaradi tega ne bi bilo prav, če se Američani zamerijo Izraelu, ki jim pri njihovih načrtih lahko veliko pomaga. Američani sedaj iščejo kompromis, obljubljajo Izraelu prsto plovido v Akabskem zalivu in odklanjajo sankcije.

Pa tudi Angleži in Francozi, ki so sicer glasovali za umik Izraelcev na stare meje, se ne bi radi zamerili Izraelu. Iz Pariza in Londona prihajajo različni predlogi. Na primer predlog o interacionalizaciji Gaze. Objavili so tudi predlog o internacionalizaciji vsega Sinajskega polotoka. Vsak pa tudi najmanjši uspeh Izraela bi jim bil dobrodošel, kajti to bi bil tudi njihov uspeh. Angleži in Francozi se nameravajo vrniti na Srednji Vzhod. Izrael naj bi jim poslužil kot odskočna deska.

Med velesilami se le Sovjetska zveza odločno zavzema za umik izraelskih čet. Te dni so v Moskvi objavili tudi načrt o ureditvi razmer na Srednjem Vzhodu, ki vsebuje številne dobre misli, ki se danes — zaradi ostrih blokovskih nasprotij — še ne morejo spremeniti v dejanja.

In tako se vedno bolj vzla vozel Srednjega Vzhoda. Problemov je veliko in med njimi ni enega, ki ga bi bilo lahko rešiti. In vendar bo treba te probleme rešiti, treba bo presekati vozel, kajti razvozlati ga nihče več ne more. To pa bodo lahko storili le narodi Srednjega Vzhoda, ko bodo izbojevali popolno neodvisnost, ko bodo postali lastniki bogastva svojih dežel, ko bodo odpravili izkoriščanje. V takšnih pogojih pa bodo tudi izraelsko-arabski spor laže rešili.

PISMO DELAVSKIM SVETOM družbenim organizacijam in ustanovam

»DRAGI TOVARIŠI!

Prvi kongres delavskih svetov Jugoslavije bo 25. junija v Beogradu. Ta prvi zbor zastopnikov delavskega samoupravljanja ima nedvomno izredno velik politični, družbeni in gospodarski pomen. Sklicanje kongresa, njegovo delo, izmenjava izkušenj in sklepi naj postanejo močna pobuda za poglobljene in razvijane socialistične demokracije v naši državi.

Dosedanja bogata in dragocena sedemletna praksa delavskega samoupravljanja, dosedanja izkušnja neposrednih proizvajalcev v upravljanju, pomenijo široko podlago za ploden delovni dogovor, kakor tudi dokaz, da so popolnoma dozorili pogoji za prirejanje kongresov delavskih svetov.

Delavski razred naše države uresničuje najneposrednejšo pravico upravljanja o vseh odločitih problemih gospodarskega razvoja celotne skupnosti, posameznih podjetij in komun. V naših podjetjih in krajevnih skupnostih so zgrajeni novi socialistični delovni in družbeni odnosi, katerih osnova je kolektivno upravljanje in postopna krepitev vloge in izpolnjevanja novega položaja delavcev, ki so obenem proizvajalci in upravitelji. V naših delovnih kolektivih se izvaja globok proces demokratizacije, notranjih medsebojnih odnosov, ki široko vplivajo na življenje v podjetjih, na odnos posameznikov do kolektiva in do skupnosti, na oblikovanje mnogih novih oblik skupnega življenja. Postopno izpolnjevanje in razvijanje samoupravnega mehanizma je vplivalo tudi na vrste velikih, nelagodnih sprememb v gospodarskem sistemu, v gospodarskih odnosih, na izpremembe v vlogi državnih organov, na delovne metode in naloge družbenih organizacij, kakor tudi na ustvaritev pravic delavskega razreda.

Pretekla sedemletna doba je delavski razred naše države obogatila z novimi izkušnjami, ki se bodo mogle na kongresu posplošiti in izmenjati. Obnemem je proces razvijanja samoupravljanja neposrednih proizvajalcev odkril vrsto novih pojavov, poudaril doslej neznane pro-

bleme, ki se morajo proučiti na kongresu, da bi se predlagala njihova pravilna ureditev.

Seveda je uspeh kongresa odvisen v mnogem tudi od načina in obsega priprave celotni predkongresni dobi. Odbor pričakuje in upa, da se bodo v predkongresnih pripravah znašli na svojem mestu delavski sveti, organi oblasti, posebni sveti proizvajalcev, gospodarske zbornice in gospodarska združenja, organizacije SZDL, sindikati, mladinske organizacije, Stalni konferenci mest, strokovna združenja ekonomistov, pravnikov, inženirjev in tehnikov, znanstvene ustanove, naš tisk in publicistika.

Program kongresa naj bo osnova za delo, — za priprave, ki jih je treba usmeriti na vse tisto, o čemer bo razpravljalo plenarno zasedanje in komisije.

Delavski sveti in upravni odbori podjetij naj bi izkoristili dobo predkongresnih priprav za analizo lastnih izkušenj, za proučevanje metod in oblik dosedanjega dela. Obnemem si je treba prizadevati, da bi se najboljše izkušnje in oblike, s katerimi so bili doseženi najboljši uspehi, prenašale dalje in čimbolje izkoriščale. Konferenca za izvolitev delegatov za kongres naj bi služila kot zborovanja za čim plodnejšo izmenjavo izkušenj ter medsebojno seznanjanje z rezultati v delavskem upravljanju. Vse te pripravke naj omogočijo čimboljše in vsestransko predprilago samih delegatov za delo na kongresu.

Dobro predkongresnih priprav naj delavski sveti izkoristijo za razpravljanje o vseh problemih ter za urejanje in zbiranje lastne dokumentacije o ustvarjanju in razvijanju delavskih organov v svojih podjetjih, ker pomenijo prva leta na poti samoupravljanja za vsako podjetje eno izmed najpomembnejših dob v njihovem razvoju.

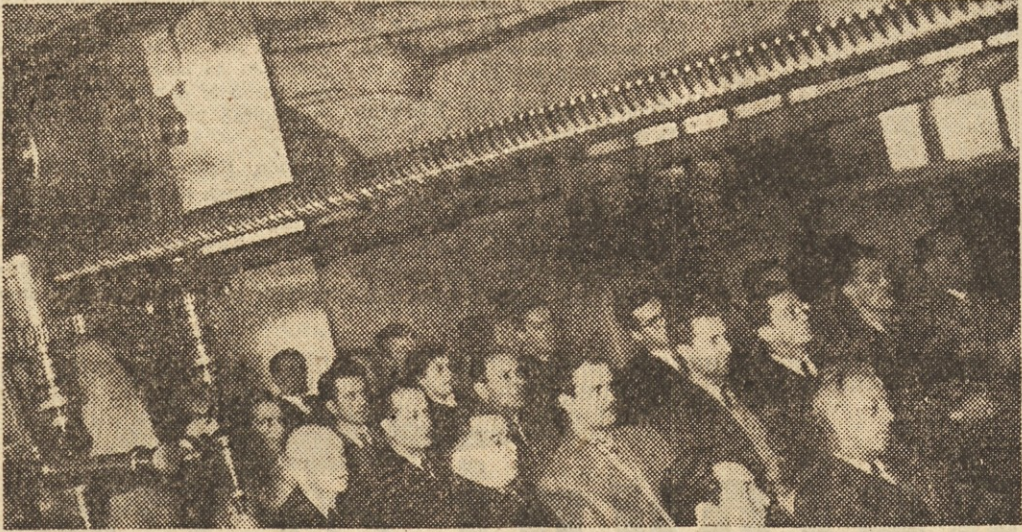
Koristno bi bilo, če bi ljudski odbori proučili svoje dosedanje odnose z delavskimi sveti, obliko sodelovanja delavskih svetov pri reševanju komunalnih problemov. Posebno nujno je, da bi zbori proizvajalcev proučili celotno problematiko svojih od-

nosov in zvez delavskega samoupravljanja v podjetjih.

Družbene organizacije, posebno pa Socialistična zveza in sindikati, bi morale čimbolj sodelovati pri vseh pripravah tako na svojem področju, kakor tudi vplivati na organe upravljanja. Zelo bi bilo koristno, da bi sindikalna vodstva zbrala svoje dosedanje vtise o delu delav-

jetij, da v okviru razprav o zakonu o gospodarskih združenjih vsestransko proučijo svoje mesto v sistemu delavskega upravljanja, svoje odnose in perspektivo teh odnosov z delavskimi sveti, zato, da bi lahko o tem važnem vprašanju razpravljali na kongresu.

Odbor se tem potom tudi obrača na naš tisk, radijske

skih svetov in o vseh drugih sorodnih problemih, ki so se porodili s predajo podjetij v upravljanje delavcem. Razen tega naj bi sindikati, delavske prosvetne organizacije, delavske univerze in druge ustanove, proučile svoje izkušnje, vsebino in obliko dela za usposabljanje delavskega razreda pri opravljanju njegovih odgovornih funkcij upravljalcev.

Odbor pričakuje, da bodo razna profesionalna in strokovna združenja kakor tudi druge strokovne in znanstvene ustanove spodbudile svoje člane in sodelavce, da se leti vključijo v priprave za Kongres delavskih svetov. Sedaj bi lahko številne ustanove v programu svojega dela našle prostor in čas za sistematično, podrobno znanstveno obdelavo posameznih vprašanj, ki so vezani na delavsko samoupravljanje, kajti to bo preciznejše določilo kakovost Kongresa in njegovega dela.

Odbor se posebej obrača na gospodarske zbornice in združenja gospodarskih pod-

postaje, da s svoje strani spremljajo predkongresne priprave in jih spodbujajo.

Dragi Tovariši!

Prvi Kongres delavskih svetov bo čez nekaj mesecev, predkongresne priprave pa so tako obsežne, da jih moramo začeti takoj uresničevati. Ustvarjanje delavskega samoupravljanja je pomenilo doslej vir največje in najštevilnejše ustvarjalne pobude in zainteresiranosti ogromnega števila delavcev in uslužbencev ter drugih državljanov za neposredno sodelovanje v življenju in upravljanju gospodarskega in v naši socialistični skupnosti v celoti. Odbor za sklicanje Kongresa delavskih svetov Jugoslavije upravičeno pričakuje, da bo doba predkongresnih priprav močna pobuda za okrepitev in razvijanje iniciativnosti, da bo pomenilo spodbudo k izboljšanju in napredku delavskih svetov in sistema delavskega in družbenega upravljanja kot eno izmed glavnih oblik socialistične demokracije v Jugoslaviji.

CEN NE BOMO ZVIŠALI

PISMO KOLEKTIVA TOVARNE USNJA ŠOŠTANJ

»Mislimo, da sedanje povsem upravičeno zvišanje plač zaposlenim v usnjsarski industriji nikakor ne pomeni tolikšne obremenitve v polni lastni ceni (gre vsega le za okoli 1% materialnih stroškov), da bi bilo možno zagovarjati kakršnokoli povišanje prodajne cene na ta račun. In v našem podjetju cen tudi res ne bomo spreminjali, najmanj pa navzgor...«

zaradi večjih plač zlasti v usnjsarskih podjetjih. V kolikor vemo, kakšno je stanje v drugih usnjsarskih podjetjih, te nevarnosti namreč ni. Če pa gre le za »nekatero tovarno, bi bilo bolj prav te kar navesti, ne pa težko priborjeno in pravično povi-

Člani delavskega sveta tovarne »Tesnilka« v Medvodah so se nedavno zbrali na stalno zasedanje, ko so praznovali desetletnico ustanovitve podjetja. Tovarna Donit, sedaj »Tesnilka«, je bila ustanovljena 1. februarja 1947. leta in se je razvila ter se še razvija v naše izredno pomembno industrijsko podjetje.

»Štališče sprejel, ker so sindikalni odborniki Republiškega odbora Sindikata tekstilnih in usnjsarskih delavcev opozorili, da ne obstoje upravičeni razlogi za povišanje cen usnjsarskim izdelkom.

Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo je to stalni odbor Republiškega odbora Sindikata tekstilnih in usnjsarskih delavcev opozoril, da se podobne težnje že po-

Komisija za razpis in imenovanje direktorjev gospodarskih organizacij pri Občinskem LO Šoštanj razpisuje

mesto direktorja

Termoelektrarne Šoštanj

Pogoj: Kandidat mora imeti visokošolsko izobrazbo elektro ali elektrotehne fakultete z nazivom elektro-inženirja z 10-letno prakso, od tega najmanj dve leti pri termoelektarnah ali srednješolsko izobrazbo z naslovom elektrotehnik in najmanj 15-letno prakso, od tega najmanj pet let pri termoelektarnah.

Plača po tarifnem pravilniku. Stanovanje na razpolago. Nastop službe takoj.

Prepisano kolkovano ponudbo z življenjepišom in potrebnimi dokazili o strokovnosti in neoporečnosti je vložiti na Občinski LO Šoštanj najkasneje do 28. februarja 1957.

ANKETA O NORMAH, RESNO OPOZORIL

Z A A L I P R O T I

V šestnajstih anketiranih podjetjih, kjer je zaposlenih 6.173 delavcev dela po normah 55,27% zaposlenih. —

Čudno vprašanje za ali proti normam. Seveda smo zanje, saj te omogočajo delavcu povečati prejemke, razumljivo ob istoštem porastu proizvodnje. Toda če bi ugotavljali koliko del je danes po vseh naših podjetjih normiranih in današnje podatke primerjali s podatki o normiranju del pred leti, recimo samo s podatki iz leta 1952, bi ne ugotovili napredka, nasprotno, celo nazadovanje.

Republiška komisija za produktivnost in delovna razmerja je pred nedavnim razpisala anketo o normiranju del. V anketiranju je vključila 16 podjetij iz sedmih različnih strok, kjer je zaposlenih 6.173 delavcev ali okoli 10 odstotkov vseh zaposlenih v industriji in rudarstvu. Anketa je pokazala tole: V vseh anketiranih podjetjih dela po normah 55,27% delavci so zaposlenih. Delavci povprečno presegaše norme za 12,5 odstotkov. Do skupno izplačanih mesečnih plač v višini 88 milijonov dinarjev, so izplačala podjetja za plače po času okoli 40 milijonov dinarjev, za plače po učinku, to je za stoodstotno izpolnitev norm okoli 42 milijonov dinarjev, za presegaše norme pa okoli 6 milijonov dinarjev, ali 7,1 odstotka mesečnih plač.

Čeprav podjetja zahtevajo, da dopuščajo neomejeno doseganje norm, so vodstva osmih podjetij odgovorila, da se njihovi delavci še vedno bojujejo tako imenovanega stritja norm. V treh podjetjih je ta bojazen le delna, v petih podjetjih pa so delavci prepričani, da res lahko brez skrbi presegaše norme, ker jim bo vodstvo podjetja presežek tudi izplačalo.

Torej, če na kratko povzamemo zaključke te ankete, lahko

ugotovimo, da je v nekaterih podjetjih res potrebno vprašati ali so za ali proti normam. Na jeziku so skorajda povsod zanje, v praksi pa... Zakaj tako?

Pri plačevanju po učinku imajo podjetja več dela kot če plačujejo delavce po času. Zagotoviti moramo objektivno kontrolo glede kakovosti, razsojati spore v zvezi z doocanjem in merjenjem norm, poskrbeti za dober normirski kader in, kar je najbolj važno, kjer imajo dela normirana, morajo skrbeti za dobro organizacijo dela, za kakovostni material, za nenehni dotok materiala na delovna mesta. Skratka uprave podjetij se morajo bolj kot doslej ukvarjati z vrsto organizacijskih problemov, kajti drugače je delavec nezadovoljen ter zaradi slabe organizacije dela mamljast in seveda upravičeno graja vodstvo podjetja, predelavce, mojstre, obratovodjo, skratka organizatorje proizvodnje, da ne poskrbe za dobro organizacijo dela. V podjetjih pa raje iščejo objektivne vzroke za padec del po učinku. Pravijo, da to preprečuje premajhna strokovnost in stalnost delavcev, slabe surovine in slab pomožni material, stari stroji, preobsežni izbor proizvodov, itd. O subjektivnih vzrokih, ki so v slabši organizaciji dela so tiho.

In zavoljo teša, ker se v podjetjih ne lotevajo organizacije, da, ker je ne izboljšujejo, dostikrat norme »popravljajo«. Seveda zato, da uzakonijo slabosti v organizaciji proizvodnje (slab transport, kupljen slab material, nereden dotok materiala, v tekstilnih tovarnah slabe klima-naprave in podobno, namesto da bi se borili za odpravo teh slabosti). In namesto, da bi norme spreminjali v skladu s predpisi, jih spreminjajo dostikrat normirski sami v svojih pisarnah mimo organov delavskega samoupravljanja, ne vnašajo novih norm v norme cenike in s tem pri delavcih sploh postavljajo norme v stalo buč.

Nagrajevanje po učinku bo torej mogoče pospešiti, če se bo srednji tehnični kader bolj spoznal s problemi normiranja, če bodo podjetja poskrbela za strokovno znanje normircev, če bodo delavci prepričani, da jim bodo norme povsod izplačali v polnem znesku, če bodo z vsi strogojstjo preganjali nezakonite postopke pri reviziji norm in če bodo v podjetjih, kjer je malo delovnih mest

normiranih, ugotavljali ne satorje objektivne, temveč tudi subjektivne vzroke za to. Prav sindikalne organizacije so dolžne zahtevati od vodstev podjetij, da čimveč del normirajo, da dela normirajo objektivno in s tem omogočijo delavcem večji zaslužek, gospodarstvu pa hitrejši rast proizvodnje. Iz teh razlogov smo torej za normiranje, za delo po učinku.

Ena od najstarejših metod, ki jo uporabljajo lastniki in voditelji tovarn, rudnikov in železnice v ZDA, in polkusažjo z njim izkoristiti iznajdljivost delavcev, njihovo tehnološko znanje in izkušnje, je sprejemanje pisemnih predlogov o izboljšavah, racionalizacijah itd. Spočetka so v ta namen postavljali v tovarnah zabožčke in nagovaljali delavce, naj vanje vlagajo svoje pisemne predloge za posredno ali neposredno izboljšanje procesa proizvodnje.

Danes pa je ta sistem izpopolnjen in zelo razčlenjen. V tovarnah razdeljujejo letake in brošure, kjer najde delavec napotke o teh stvareh in o tem pišejo tovarniški časopisi, ki jih izdajajo delodajalci. Razen običajnih nagrad dajejo uprave podjetij delavcem tudi posebne nagrade in medalje in prirejuje bankeete za delavce, ki so predlagali najboljše stvari itd.

Številne uprave podjetij so ugotovile, da nekateri delavci, ki imajo sicer vrsto dobrih idej, ne predlagajo raznih izboljšav iz strahu, da ne bodo premešeni. Zaradi tega izkoriščajo vse

normiranih, ugotavljali ne satorje objektivne, temveč tudi subjektivne vzroke za to. Prav sindikalne organizacije so dolžne zahtevati od vodstev podjetij, da čimveč del normirajo, da dela normirajo objektivno in s tem omogočijo delavcem večji zaslužek, gospodarstvu pa hitrejši rast proizvodnje. Iz teh razlogov smo torej za normiranje, za delo po učinku.

Ena od najstarejših metod, ki jo uporabljajo lastniki in voditelji tovarn, rudnikov in železnice v ZDA, in polkusažjo z njim izkoristiti iznajdljivost delavcev, njihovo tehnološko znanje in izkušnje, je sprejemanje pisemnih predlogov o izboljšavah, racionalizacijah itd. Spočetka so v ta namen postavljali v tovarnah zabožčke in nagovaljali delavce, naj vanje vlagajo svoje pisemne predloge za posredno ali neposredno izboljšanje procesa proizvodnje.

Danes pa je ta sistem izpopolnjen in zelo razčlenjen. V tovarnah razdeljujejo letake in brošure, kjer najde delavec napotke o teh stvareh in o tem pišejo tovarniški časopisi, ki jih izdajajo delodajalci. Razen običajnih nagrad dajejo uprave podjetij delavcem tudi posebne nagrade in medalje in prirejuje bankeete za delavce, ki so predlagali najboljše stvari itd.

Številne uprave podjetij so ugotovile, da nekateri delavci, ki imajo sicer vrsto dobrih idej, ne predlagajo raznih izboljšav iz strahu, da ne bodo premešeni. Zaradi tega izkoriščajo vse

»Tovariš urednik!

Dne 8. februarja letos ste objavili stalščice Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo o zvišanju cen, ki da so jih že alj pa jih mislijo zvišati nekatera, zlasti usnjsarska podjetja, zaradi zvišanja tarifnih postavk.

Organi upravljanja tovarne usnja Šoštanj, izvršni odbor sindikal, podružnice in uprava podjetja so si vedno prizadevali in si še prizadevajo prav z ukrepi, navedenimi v omejenem članku, za vedno cenješo proizvodnjo (s stalnim izboljšanjem organizacijske proizvodnje, s pravilnim zapoševanjem članov delovnega kolektiva, s kar najbolj racionalnim predelovanjem surovine, z gospodarsko uporabo strojev in naprav).

Delovni kolektiv meni, da se mora cenejša proizvodnja, dosežena z gornjimi ukrepi, odraziti ne le vedno v povečanem dobičku, temveč tudi v znižanju prodajnih cen. Le v skrajni sili se je podjetje lani moralo odločiti za povišanje cen svojim proizvodom. Občutno je namreč porasla cena enemu najvažnejših pomožnih sredstev — rastlinskimi strojilom. In še takrat smo to nerad napravili.

Mislimo pa, da sedanje povsem upravičeno povišanje plač zaposlenim v usnjsarski industriji nikakor ne pomeni tolikšne obremenitve v polni lastni ceni (gre vsega le za okoli 1% povečanje materialnih stroškov), da bi bilo možno zagovarjati kakršnokoli povišanje prodajne cene na ta račun. In v našem podjetju tudi res ne bomo cen spreminjali, najmanj pa navzgor.

Do sem se kolektiv tovarne usnja Šoštanj povsem strinja z objavljenim stalščicom Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Ne strinja pa se z uvodno, splošno trditvijo te objave, iz katere lahko potrošnik razbere, da obstoji velika nevarnost za povišanje cen,

PROIZVODNJA V SVETU

ralna vlada uporablja ta sistem in prihrani na leto povprečno 170 milijonov dolarjev. V praksi izkoristijo povprečno okoli 20% predlogov delavcev.

Tu združenje, kot rečeno, skrbi za izmenjavo izkušenj med najpomembnejšimi tovarnami. Razen tega skrbi tudi za specializacijo ljudi, ki se ukvarjajo z organizacijo omenjenega sistema v posameznih tovarnah. Ti uslužbenci so posebej plačani za nadzorovanje, kako sistem uporabljajo. V tovarnah, kjer imamo osnovane tovarniške komisije je njihova glavna naloga, pridobiti čim več predlogov.

Eden od načinov za zbiranje predlogov

»The Radio Corporation of America«, ki je največji proizvajalec radijskih in televizijskih sprejemnikov v ZDA, si posebno prizadeva pospešiti proizvodnjo na osnovi raznih predlogov. Zato je izdala tudi posebne letake deset in deset tisoč svojim delavcem z zelo podrobnimi navodili. Na eni strani teh letakov piše z velikimi črkami: »Vedno je še boljša pot. In dalje: »Vaša prizadevanja za izboljšanje procesa proizvodnje bodo olajšana in sproščena, če se boste ravnali po tehle osnovnih pravilih:

1. Odkrito povej svoje mišljenje.
 2. Razmišljaj o stvareh in jih raziskuj.
 3. Raziskuj vzroke in ne posledice težav.
 4. Predlagaj in poslušaj se dejstev in ne mišljenj.
 5. Otresi se strahu in bojazni pred kritiko.
 6. Obvladaj odpor proti spremembam.
- Na drugi strani letaka so navodila, kako naj delavec raziskuje kak pro-

KAKO V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE IZKORIŠČAJO SPODBUDE DELAVCEV IN IZBOLJŠANJE PROIZVODNJE

MILIJON PREDLOGOV

V gospodarstvu Združenih držav Amerike uporabljajo sistem sugestije kot zelo koristno metodo, da posamezni delavci predlagajo izboljšave o procesu proizvodnje, kar vpliva na povečanje storilnosti dela.

Pisemni predlogi

Ena od najstarejših metod, ki jo uporabljajo lastniki in voditelji tovarn, rudnikov in železnice v ZDA, in polkusažjo z njim izkoristiti iznajdljivost delavcev, njihovo tehnološko znanje in izkušnje, je sprejemanje pisemnih predlogov o izboljšavah, racionalizacijah itd. Spočetka so v ta namen postavljali v tovarnah zabožčke in nagovaljali delavce, naj vanje vlagajo svoje pisemne predloge za posredno ali neposredno izboljšanje procesa proizvodnje.

Danes pa je ta sistem izpopolnjen in zelo razčlenjen. V tovarnah razdeljujejo letake in brošure, kjer najde delavec napotke o teh stvareh in o tem pišejo tovarniški časopisi, ki jih izdajajo delodajalci. Razen običajnih nagrad dajejo uprave podjetij delavcem tudi posebne nagrade in medalje in prirejuje bankeete za delavce, ki so predlagali najboljše stvari itd.

Številne uprave podjetij so ugotovile, da nekateri delavci, ki imajo sicer vrsto dobrih idej, ne predlagajo raznih izboljšav iz strahu, da ne bodo premešeni. Zaradi tega izkoriščajo vse

Povprečno izkoriščajo 20% vseh predlogov

Iz poročila Ministrstva dela, iz leta 1954, je moč razbrati, da so delavci v raznih tovarnah predlagali v letu dni nad milijon raznih izboljšav. Delavci so dobili letno za svoje predloge povprečno okoli 7 milijonov dolarjev nagrad. Družbe so za vsak dolar, izplačan v obliki nagrade, z uresničnimi predlogi prihranile po 10 dolarjev. Iz poročila je tudi moč razbrati, da celo fede-

blem in predlaga izboljšave.

Prva stran letaka je zelo zanimiva zaradi načina, s katerim vzpodbujajo iznajdljivosti in nezadovoljstvo do tedanjega načina. Glavno geslo: »Vedno je še boljša pot, da nekaj storite,« je bistvo iznajdljivosti. To vzbuja in razvija želje, da bi delavci uporabili še boljše metode, da je človek pripravljen poslušati grajo starih delovnih metod, da začne uporabljati nove metode oziroma izkoriščati prednosti novih idej.

Ta stavek tudi opozarja delavce, da je tehnološki proces odvisen od obsežnega izvora spodbud, posebno spodbud milijona delavcev, ki so vključeni v procese proizvodnje. Delo vsebuje tudi idejo: »Delaj inteligentneje — a ne težje.

SPROSTI DELO

1. Izberi proces proizvodnje, ki ga je treba izboljšati.
2. Razčleni proces na posamezne dele in deliče.
3. Prouči vsak del, da določiš:
 - kakšen namen ima
 - zaradi česa je potreben
 - kje se mora uporabljati
 - kdaj se mora uporabljati
 - na kakšen način ga mora uporabljati.
4. Razčleni predloge za boljše metode dela:
 - odstrani nepotrebne dele
 - kombiniraj dela, če je to praktično
 - izvrši spremembe zaradi boljše vskladitve
 - izboljšaj vse potrebne dele.
5. Uporabljaj novo metodo:
 - izkriščaj jo, vse dokler se ne razvije še boljša metoda.

- SI V DVOMU
- kakšne so tvoje pravice
 - iz delovnega razmerja?
 - Odgovor naideš
- »DELAJSKA ENOTNOST«

GOSPODARSKE VESTI

JUGOSLOVANSKA LINJSKA PLOVBA: Nova oceanska ladja »Šibenik«

ZELEZARNA NIKSIČ: Trije obrati in 48.000 ton izdelkov

JUGOSLOVANSKI AEROTRANSPORT: Nova potniška letala

Letos skoraj 6 milijonov parov obtuje

Letos skoraj 6 milijonov parov obtuje

Letos skoraj 6 milijonov parov obtuje

Letos skoraj 6 milijonov parov obtuje

Letos skoraj 6 milijonov parov obtuje

ALI JE PRAVILNO IN PRAVIČNO, DA BI MORALO ZDRUŽENJE GRADBENIH PODJETIJ PLAČATI ZEMLJO — SPLOŠNO LJUDSKO LASTNINO — ZA GRADNJO ŠOLE, KI JE V JAVNEM INTERESU?

»Od vsepovsod so prišli zidarski vajenci, da si tu, v trimesečnem tečaju izpopolnijo svoje znanje...«

leto 1955 pa je ta predlog dobil zakonsko osnovo. Gradbena podjetja Slovenije so torej plačevala iz svojih sredstev...

Nočem razsojati. Toda zdi se mi, da je trditve »niso se zanimali delavski sveti, niso povprašali sindikati...«

Lani ob reviziji bilanc se je v tem skladu že nateklo 112 milijonov dinarjev. To je bilo za celotno gradnjo šole seveda premalo, toda ustvarjen; so bili prvi temelji.

PRESEKALJMO GORDIJSKI VOZEL

»Ankete, osnova za investicijski program«

Solska komisija pri združenju in pozneje sklad za kadre, ki šteje 7 ljudi, med njimi je tudi predstavnik sindikata...

Združeni gradbenih podjetij na te pogoje ni hotelo in moglo pristati. Dne 8. februarja letos je zasedal občinski ljudski odbor Bežigrada...

Investicijski program za novo vajensko šolo gradbene stroke z delavnico in internatom, je bil gotov lani januarja.

Zato je bil splošno ljudsko lastnina — plačajtel

gramu, načrtih, dopisih, odločbah in podobnem, bil sem prepričan o nasprotnem. Prepričan bi se, da so si podjetja ali drugoče rečeno, Združenje gradbenih podjetij, da so si sindikati, boljše rešeno Sindikat gradbenih delavcev...

Pretirane zahteve občine Bežigrad

Iz svojih žepov za šolo 112 milijonov dinarjev

Iz ene težave se je porajala druga. Združenje je že jeseni leta 1955 iskalo lokacije za gradnjo nove šole.

Pred tremi leti: gradili bomo šolo

Stanovanja in neobdelana zemlja

Vedno več

Kako nagrajujejo delavce

Predlogov je vedno več

Delavci

Zakaj oddelki za raziskovanje in produktivnost

Delavci

Vloga sindikatov

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Delavci

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

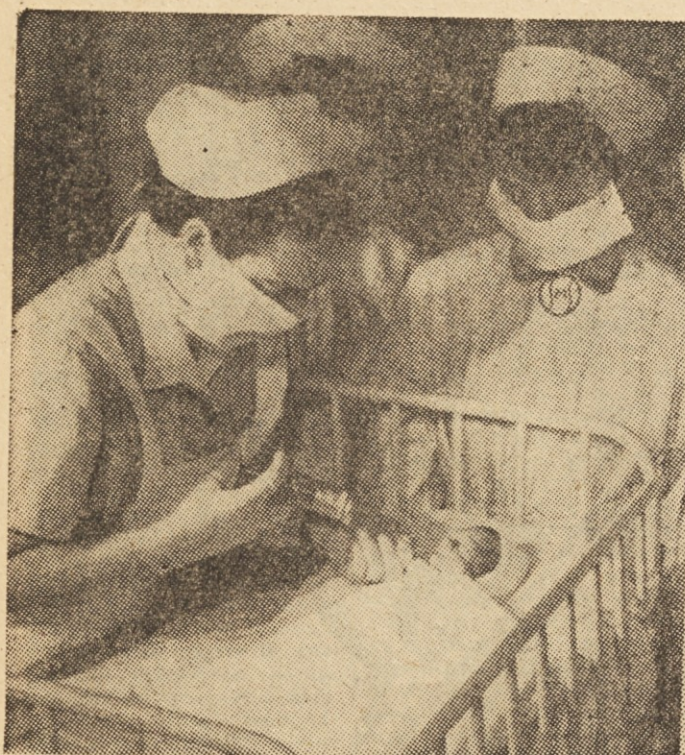
Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

Strokovno večji delavec — zidar in tesar — bolje izkorišča gradbeni material in bolje si pripravi delo.

»Tako se to napravi.« je pokazala sestra... Cez nekaj mesecev bodo tudi te mlade gojenke postale medicinske sestre. — V Sloveniji zelo primanjkuje srednjega medicinskega kadra. Minulo leto smo v naši republiki dobili samo 27 medicinskih sester, 18 fizioterapevtov, 17 zobnih tehnikov in 32 babc. Ali bo letos boljše?

Spet bi izbrala...

Po končani nižji gimnaziji smo sošolci spraševali drug druga: kam sedaj? Jaz pa sem vedela, kam bom šla. Vedno sem želela postati medicinska sestra. Doma so mi branili iti v to šolo in mi dopovedovali, da je to zame pretežak in preveč odgovoren poklic. Vztrajala sem in se vpisala v šolo za medicinske sestre. Izpolnila sem komaj petnajsto leto.

Ko sem se v prvem letniku srečala s samimi novimi in prej neznanimi predmeti, z anatomijo, fiziologijo, latinščino, sem se ustrašila. Veliko sem se morala učiti in učila sem se pridno: saj sem si sama izbrala poklic. Morda so me prav zato najbolj zanimale praktične vaje v inštitutih kliničnih bolnišnic, kjer na je čakalo marsikatero presenečenje. Živo se spomi-

njam, kako smo gojenke prvič prisostvovale pri raztelesenju. Nekaj jih je omedlelo, druge pa smo z veliko težavo vztrajale do konca. Imela sem občutek, da so vse lepote v življenju izgubile — a vsemu smo se počasi privadile. Ko smo prišle do izpita iz anatomije, nam človeško telo ni bilo več skrivnost. Tudi učenj izrazi nam niso več delali preglavic.

Položile smo izpizite iz osnovnih predmetov, ki jih zahteva naš poklic in zatele s prakso v bolnišnicah pri bolnikih. Kirurgija, interna, bivši Dečji dom — tu smo doživle prve lepe in hude trenutke v našem delu. Otroška zaupljivost in hvaležnost, ko jim lajšaš bolečine in tista revna bitja brez mamic, katerim postaneš druga mati, ki se te oklepajo z vso svojo lju-

bnostjo in jih ne smeš razočarati, so stvari, ki so me popolnoma prevzele. Tu je padla tudi prva grenka kaplja — vso noč sem prebedela ob postelji otroka, ki se je boril za življenje, vendar proti jutru je njegova lučka ugasnila. Prvič sem stala ob postelji mrlička in mu morala zatisniti oči... Kako sem bila srečna drugič, ko je hudo bolni otrok ušel smrti in malo spet drugič, tretjič, nešteto krat, ko se je bolniku povrnilo zdravje. Bolniki so zapuščali bolnišnico, mi ob slovesu stiskali roke in mi govorili: sestra, hvala vztrajajte naprej, še mnogi vas bodo potrebovali, ali ko so me otroci klicali: sestra, se mi je zdelo, da bolniki gledajo v bolniških seštrah svoje prave sestre. Mnogi jih niso imeli, zato so se toliko hitreje navezali na medicinsko sestro. O koliko potrpljenjva smo morale imeti, da smo imele čas in prijaznost za vsakogar...

Sredi tretjega letnika smo morale v službo. Sestre-redovnice so odšle iz bolnišnic in me smo morale prevzeti njihovo delo. Nismo še končale šole in naenkrat nismo bile več gojenke, bile smo sestre. Nič več nismo samo opazovale, prijeli smo morale za delo, za katerega smo odgovarjali: pred menoj leži človek — bolnik, pomagati mu moram, da odravi. Nič se ne smem zmotiti, vsaka nepravilna injekcija lahko pomeni za njega smrt.

Toliko odgovornosti, toliko dela. Se vedno se je bilo treba učiti in ne zanemarjati dela. Res, težko je bilo tedaj. Vendar smo vse končale šolo.

Sedaj teče že deseto leto moje službe. In če bi bila še enkrat stara 15 let, bi spet krenila na isto pot, čeprav sem spoznala tudi vso težo izbranega poklica. A vse težave odtehta klic bolnika: »Sestra, pomagaj!« M. S.

... Na kolenih je imel knjigo, toda ni bral.

KORISTNA KNJIZICA

Dieta želodčnih bolezni

Centralni zavod za napredek gospodinjstva je diletčnim kuharicam in vsem gospodinjam, ki kuhajo za želodčno bolne, storil veliko uslugo, ko je lani izdal brošuro »Dieta pri želodčnih boleznih«, ki vsebuje po 10 jedilnikov za najpogostejše želodčne bolezni in vse recepte zanje. (Skupno jih je 132).

Tri tisoč izvodov prve naklade je bilo razprodanih že v nekaj mesecih. Ker si mnogo bolnikov prav zaradi nižje naklade ni moglo kupiti te brošure, jo je Centralni zavod za napredek gospodinjstva dal pravkar ponatisniti.

Kakor v prvi so tudi v drugi izdaji splošna navodila glede prehrane posebej pa navodila za prehrano pri najbolj razširjenih želodčnih boleznih (akutni in kronični želodčni katar, razširjen ali povešen želodec, čir na želodcu ali dvanajstniku). V uvodnem delu so omenjeni tudi znaki posameznih bolezni, tako, da bolnik lahko že sam delno ugotovi, za kakšno bolezen gre.

V tem splošnem uvodnem delu so našete tudi vse jedi, ki naj jih uživajo bolniki, posebej pa vse strogo prepovedane jedi. V večji tabeli je prikazana kemična sestava posameznih živil in njihova kalorična in biološka vrednost.

Za želodčne bolnike moramo nekoliko drugače pripravljati hrano, kakor za zdrave ljudi in zato so v brošuri tudi vsa potrebna navodila. Knjizico Dieta pri želodčnih boleznih si lahko osebno nabavite ali pisмено naročite pri Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva, v Ljubljani, Miklošičeva 6/II.

Tri tisoč izvodov prve naklade je bilo razprodanih že v nekaj mesecih. Ker si mnogo bolnikov prav zaradi nižje naklade ni moglo kupiti te brošure, jo je Centralni zavod za napredek gospodinjstva dal pravkar ponatisniti.

Márjana poznam že dalj časa. Na vem več točno, kje in kdaj sem ga prvič videla. Menda je bilo pred letom dni, prav pred novoletnimi šolskimi počitnicami. Zunaj je bilo mrzlo. Sneg je počasi naletal, pobegli je železniške vagona in lokomotivo, kjer je kurjač hitro nalagal premog, da bi lahko s strojevodjo o pravem času zapustila postajo. Ljudje so se gnili, tekali so ob vlaku, spraševali potnike, ki so že vstopili, če je kje kaj prostora itd.

Vstopil sem v prvi vagon. Preslišal sem tisto o zasedenem prostoru. Dobro sem vedel, da je prostora v vlaku še dovolj. Vsedel sem se na prazno mesto.

Odpel sem plašč, vzal v roke časopis in ga začel prebirati. Minilo je pol ure. Vlak je odpeljal s postaje, pa sem se navlečal branja in sem z običajnim »saj ni nič novega« spravil časopis na svoje staro mesto — v žep. Sele zdaj sem opazil mladega fanta. Sedel mi je nasproti, na kolenih je imel knjigo, toda ni bral. Nekaj je premišljeval. Morda je hotel v mislih obnoviti vse tisto, kar je tisti dan slišal v šoli. Na kolenih ni imel kakšnega romana, zato ni imel časa. Knjiga pred njim je bila slovnica. Ta drobni, visoki fant, se je torej v do zadnjega kotička napolnjenem vlaku učil. Ni se zmenil za pogovore kle-

petavih žensk, ne za modrovanje starejših moških, tudi ga ni motil jok otrok. Sključen nad knjigo me je spominjal na nekoga starega profesorja, ki mi je nekoč dejal: »Vidiš, mene pri delu ne bi zmotil niti potres.« Prav tak se mi je zdel Marjan takrat.

Kmalu so se najini pogledi srečali. Nasmehnil sem se mu. Mislim, da je moj nasmeš razumel. Vsaj tako je gledalo, kajti kmalu sva bila sredi živahnega pomenka.

Marjan je doma z Dolenjskega, z Mirne peči. Od tod se vsak dan vozi z vlakom v šolo v Ljubljano. Izbral si je svoj poklic. Kovач hče postati. Doma imajo košček zemlje, na katerem živi poleg matere in očeta še petero lačnih ust. Tudi njih je treba nahraniti. Marjan to dobro ve. Ze v rani mladosti je spoznal, da je najbolje, da se čimprej usposobi za ta ali oni poklic. Ni dovolj, da samo hodiš v šolo, treba se je tudi učiti. Tako večkrat modruje. Izkoristi vsako minuto. Zgodaj zjutraj vstaja, ko je še tema zapuša domači krov, in zvečer se spet vrača domov. Dolg je njegov dan. Domov prihaja utrujen in lačen. Zvečer je njegova edina želja počitek. S težavo zbere svoje iztrošene miči,

da z jekleno voljo napiše domače naloge. V roke vzame knjigo, jo hitro prelista, potem pa ga že premaga spanec. Le kako pravilno je ravnal, da se je že v vlaku začel pripravljati na naslednji dan. To je tudi za njega edina pot, druge rešitve ni.

In tako se Marjanu godi že drugo leto. Prepričan je, da bo stvar izpeljal do konca. Do

Kje boš našel napitilo
● za svoje družbeno
● udejstvovanje?
BERI DELAVSKO ENOTNOST

sedaj se je kar krepko držal. Še eno leto je pred njim, pa bo »na konju«. Mirna peč bo dobila še enega kovača.

Ko je tistega dne ta mladi fant na svoji postaji izstopil, mi je veselo pomahal. Bilo je to prvo najino srečanje. Fanta sem pozneje še večkrat videl. In vedno sem se spomnil njegove odličnega prizadevanja, da bi v življenju nekaj postal.

Le koliko je takih Marjanov, le koliko, se ob takih priložnostih sprašujem, in vsi so dobri dijaki in učenci.

Nace Borštnar

FANT V VLAKU

»Sodobno gospodinjstvo«

Zadnja lanskoletna številka »Sodobnega gospodinjstva«, ki je zaradi tehničnih ovir izšla pred nedavnim, kaže vedno večjo praktično usmerjenost te revije.

Mimo uvodnika, ki kritično osvetli našo prvo mehanizirano pralnico na vasi, je v zvezku marsikaj zanimivega o novih zaščitnih lakih za pod in za vse

druge lesene dele stanovanjskih gradenj, ki jih bo medvoška tovarna »Color« začela še letos proizvajati za široko potrošnjo.

Kdor si preureja stanovanje, mu bo zelo koristil članek o ceneni in praktični predelavi ležišč in o pregrinjatih za sodobna ležišča.

Naslednji prispevek vas bo s sliko in besedo seznanil z lepo in vsestransko uporabno jedilno

posodo iz domače keramike, kakršno izdelujejo ali pa jo bodo v kratkem izdelovali v Ljubljani. Zadržne strani tega zvezka so kakor običajno napolnjene z jedilniki in recepti za manj znane jedi in z navodili za ročno delo.

Perutinarji pa bodo verjetno z veseljem prebrali prispevek o pravilni negi perutnine pozimi, ki pomaga, da kokoši kljub mrzavi pridno neso.

DARILO

prodajalno z otroškimi igračami, da bi za svojega sinka kupila kakšno darilo. Naj se še otrok povesele, tudi njegov praznik je.

Očka je smelo stegnil prst: »Dajte mi tisti avtomobil. Saj sam vozi, kajne? Že dolgo se pripravljам, da ga kupim, pa nikoli ni bilo denarja. Sedaj pa, vrag vzemi, dajte ga sem, naj stane kolikor hoče!«

In kupila sta avtomobilček. Lepa stvarca. Pobarvan, celo številko ima, se pravi registriran je — milica ne bo mogla sitariti. Ha-ha-ha, kako se bo Miča razveselil...

Ko sta prišla domov, je očka že med vrati kričal: »Miča, razbojnik, sem pogledj, kaj sva ti kupila!«

Na ta gromski klic je priteknel Miča

kot da bi ga izstrelili iz topa in začel plesati okrog očka.

»Daj da vidim! Daj da vidim!« Očka je zmoglo glasno pogledal mamo in počasi odvijal zavitek.

»Avtomobil! Miča je zavrečal in navdušeno skakal po sobi, kot da bi ga napadle ose. Oče in mati pa sta medlela ob blaženosti.

»Da, ti samo pogledj, kako gre!« je rekla mama, iztrgala očku avtomobilček iz rok in ga navila. »Sem, sem ga spustila!« je zakričal očka in pričel dvigati stole.

Mama se je spustila na kolena in postavila avtomobilček na tla. Zaropotal je, vozil najprej naravnost, potem je zavrtil na desno in udaril ob nogo mize. »Ah, kako si nerodna!« je vzkliknil očka. »Daj ga sem, tako je treba!« Vzel je avtomobil, sedel na tla in ga spustil. Avtomobilček je odpeljal, a se je zapletel v mamino krilo.

»Vstani, vstani; glej jo, kako je razprostrla krilo po tleh!« se je jezil očka.

Mama pa je bleščeh očji pograbila avtomobil in ga takoj spustila v nasprotno smer. Avtomobil je stekel, udaril ob mizo, se obrnil k očku, ta je hitro skočil vstran, avtomobilček pa je odpeljal pod omaro.

Mama je navdušeno zaploskala. Očka je legel na trebuh in zasopljeno vkekel avtomobil izpod omare. Miča je stal za njim in ga prosil:

»Očka, daj, daj še meni!«

»Počakaj, najprej ti bo očka pokazal, kako je z njim ravnati.«

In zopet je navel vzmet in spustil avtomobilček. »Pogledj, kako bo sedajle stekel.«

Očka in mama sta pokazala Miču, kako imenitna je nova igrača. Miča je tekal od enega k drugemu in prosjačil:

»Dajta še meni, še meni!«

Potem se je utrđil. Postavil se je v kot, postavil palec v nos in žalostno gledal, kako se očka in mama igra.

»Ah, kako je imenitna!« je ploskala mama.

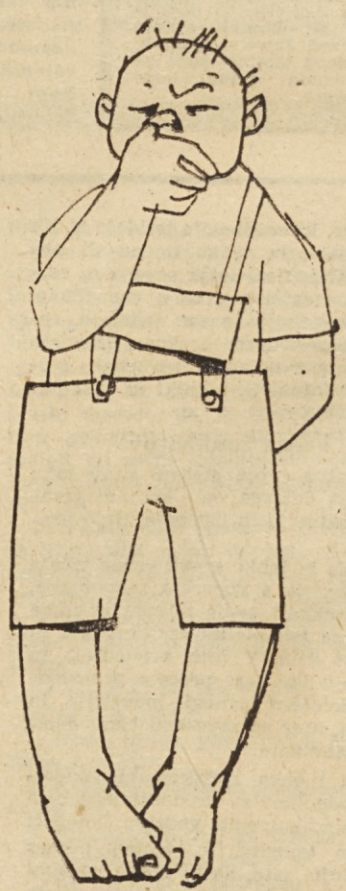
»Meni so pa avtomobil podarili, aha!« stekel.

»Ha-ha-ha! In vidiš, kako vozil!« je glasno smeje govoril očka.

Tekala sta za avtomobilom, se suvala, ga trgala drug drugemu iz rok in bleščeh očji zrla, kako je ropotaje tekal po sobi.

Na Miča sta čisto pozabila. Drugi dan se je Miča pohvalil pred prijatelji:

»Meni so pa avtomobil podarili, aha!« (iz srbsčine)

M. J., Pošbrezje: Ali ima ekonomija, ki spada k večjemu podjetju, tudi svoj delavski svet in upravninski odbor ali pa je upravninski ekonomije neomejen gospodar? — **Odgovor:** Ekonomija je samo organizacijska enota podjetja in torej ne more imeti svojega delavskega sveta, razen če ni v podjetju uveden sistem obratnih delavskih svetov. V tem primeru bi bilo prav, da se tudi ekonomija organizira kot obrat s svojim delavskim svetom. Sicer pa ne glede na to, ali ima ekonomija delavski svet ali ne, je upravninski ekonomije dolžan ravnati po zakonitih predpisih, glede plač je dolžan postopati po tarifnem pravilniku podjetja in je vsako samovoljno ravnanje upravnika — nezakonitost, za katero odgovarja. Delavec na ekonomiji ima iste pravice kot ostali delavci gospodarske organizacije in če jih upravnik ne spoštuje, je treba na to opozoriti delavski svet podjetja, inšpekcijo dela, sindikalno organizacijo. Skoda, da niste povedali, h kateremu podjetju spada ekonomija, kjer vam je delo in zaposlitve povzročila toliko razočaranja zaradi nespoštovanja, neupoštevanja pravic delavca.

F. F., Zreče: Zaradi nesreče pri delu je delaznost zmanjšana za 40% in kljub temu Vas je podjetje poslalo sedaj še celo na težje delo, kot pa ste ga imeli pred nesrečo. Odrekli pa so vam tudi pravico do udeležbe na dobičku čes, kdor ničesar ni doprinesel, tudi ničesar ne more biti deležen. Prav tako vam niso priznali premij. — **Odgovor:** Glede zaposlitve se obrnite na okrajni inšpektorat dela. Smatramo, da je tako ravnanje podjetja nepravilno. Svojem težko ponesrečenim delavcem bi moralo podjetje posvetiti še posebno skrb. Tako postopanje kot ga pa Vi opisujete, postavlja vodstvo podjetja v zelo čudno, socialističnim odnosom tujo luč. — Do premije res nimate pravice, kajti premija je plačilo za opravljeno delo, ki je prineslo še poseben rezultat dela. Imate pa pravico do plače iz dobička. To pravico uzakonjuje zakon o zdravstvenem zavarovanju, ki izrecno določa, da se pri obračunu plač iz dobička jemljejo v poštev tudi osebe, ki so bile na bolniškem dopustu, tako kot da bi ves čas delale. Povsem postranskega pomena je, kaj o takih primerih določa tarifni pravilnik ali kaj menijo v podjetju. Vi imate pravico do plač iz dobička za ves čas in če bi podjetje Vašega deleža ne hotelo izplačati, imate pravico do tožbe na okrajno sodišče in glede na omenjeni zakon bo tožba uspešna. Sicer pa tudi za ta primer poprej prosite za intervencijo okrajno inšpekcijo dela, ki bo lahko vodstvu prikazala njegovo nezakonito stališče in nepravilno ravnanje.

IZPIT

A. L. Laško: Lahko bi uveljavil odškodnino, če bi ugotovili, da je zavlačevanje posledica nezakonitega ravnanja uslužbenca. V takem primeru bi morali tožiti okraj in uslužbenca.

OTROŠKI DODATEK

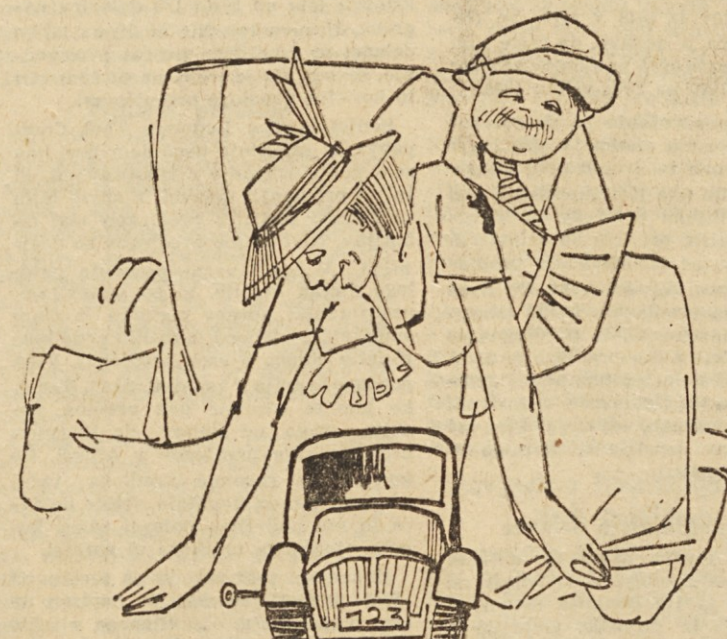
P. A. Pišec: Obsojeni ste na zaporno kazen, pa bi radi vedeli, ali ima žena, ki je za delo nesposobna, pravico do prejemanja otroškega dodatka v času, ko prestajate kazen? — **Odgovor:** Velja pravilo, da se ženi vstane v delovno dobo za pridobitev pravice otroškega dodatka tudi zaposlitev moža pred nastopom kazni, če žena vstopi v delovno razmerje v dveh mesecih potem, ko je mož začel prestajati kazen. Priporočamo torej, da se žena takoj, ko boste nastopili zaporno kazen, prigrabljaj okrajni posredovalnici za delo, ki naj oskrbi ženi ustrezno zaposlitev (morda s primernim delom doma), pa bo lahko prejemala otroški dodatek.

K. H. Kamnik: Ni važen obdavčni dohodek, temveč dohodnina od kmetijskega. Te pa niste navedli v svojem pismu. Če bi znašala dohodnina na leto 3276 dinarjev, potem sploh ne morete dobiti otroškega dodatka, saj bi znašala dohodnina na družinskega člana letno nad 540 din. Če želite odgovor, ali je znesek otroškega dodatka pravilno odmerjen, nam sporočite, kolika je dohodnina.

Mizarska zadruga, Podnanos: Delavec v vaši zadrugi ima 15 let starega sina, ki pa še vedno obiskuje osemletno šolo ter ponavlja razred zaradi bolezni. Ali ima pravico do otroškega dodatka? — **Odgovor:** Otroški dodatek pripada tudi za čas, ko otrok zaradi bolezni ni mogel redno obiskovati šole. Če zaradi daljšega bolezenskega dopusta otrok ne more dokončati šolanja v rednem roku, se izplačevanje otroškega dodatka podaljša tudi nad 15. leto in sicer za toliko časa, kolikor ga je izgubil za šolanje zaradi bolezni. — Druga vprašanja ne razumemo. Pod »hranarino« se pojmuje dajatev, ki jo prejme zavarovanec za čas, ko zaradi bolezni ne more delati, pa namesto plače prejme iz naslova socialnega zavarovanja nadomestilo. Pravica do te dajatev pa je neodvisna od tega, ali delavec živi skupaj z družino ali ločeno. Če pa pod tem pojmom menite »dodatek za ločeno življenje«, potem je ta pravica odvisna od tarifnega pravilnika. Kolikor pa je nam znano, ni običajno, da bi gospodarske organizacije priznavale to dodatek za primere, ko je nastala ločitvev po volji delavca samega.

ODGOVORI NA ?

»Da, ti samo pogledj, kako gre!«, je rekla mama...

OČE IN SIN ČITALNICE

V času, ko so firentinski kiparji ustvarjali svoja največja dela... Kiparstvo je imelo svoje vzore v antiki... Delo: Santo Botticelli - Del freske »Pomlađe«.

Petja se je vrnil iz šole in s posebnimi očmi zamrmral: »Očka, učiteljica te spet vabi, naj greš k nji...« Sidor Potapovič je obrnil glavo, težko stoječo na tolstem in rdečem vratu, in namrščil obrvi: »Kaj si spet napravil?«

Petja je tih pazljivo sledil muho, ki je lazila po očetovem kolenu. »Zakaj molčiš kakor kol? Ali pa hočeš, da te nabijem?« ... »Vrag ve, kaj je vsa ta storija,« se je razjezil Sidor Potapovič. »Nadlegujejo starše, odvračajo jih od njihovih nujnih opravil...«

razgovora, zavrtel na eni sami nogi, vršel torbo v kot in stekel k mami, da mu da jesti... Medtem je razkašani Sidor Potapovič odšel z doma in se napolnil z dolgimi koraki na tramvajsko postajo. Bil je jezen tudi na šoferja, ki se je pet dni ukvarjal z njegovim strojem in ga še ni bil uspel popraviti...

Kadar govorimo ali razmišljamo o kulturi, o prosveti, največkrat mislimo na književnost in umetnost, na gledališče in ne vem kaj še vse, na šolstvo in univerze, predavanja in tečaje... Manj pa mislimo na lepe, plemenite tovariške odnose med ljudmi, na odkritost, skromnost, delavsko solidarnost...

Ko se je izza voga prikazal preobložen tramvaj, se je Sidor Potapovič spet razjezil. »Ali ne morejo pošiljati ven večjega števila voz, da ljudje ne sedajo drug drugemu na glavo?« ... »Državljan, prosim vas, da vstopite skozi zadnja vrata. Tod gredo samo žene z otroci in invalidi!«

»Slabo so vas vzgojili. Niso vas naučili spoštovati starce.« Sidor Potapovič je izbruhnil: »Poglejte, kako je ošaben! Naj se priklonim vsem bradam, ki jih srečam? Nak! Jaz pa vas ne spoštujem, evof! In tudi mene morda ne spoštujete...«

»Mogoče,« je pripomnil starih mirno, ne da bi povzdignil glas. »Če ste zaslužili, da tako ravnaajo z vami...«

»In vi niste zaslužili?« je Sidor Potapovič surovo prekinil starca. »Lepljiv je kot katran in kraka dalje!«

»Dosti vendar! Bodite vladnejši!« so se vmešali drugi pot-

niki. »Ne žalite starejšega človeka!« Sidor Potapovič je bil prisiljen umolkniti. Vdri je v šolo kot strela.

»Kje je, kje je učiteljica?« Za mizo je sedela mlada žena in je popravljala naloge. Stopila je Sidoru Potapoviču naproti z začudenim, malo nemirnim pogledom. Mož, ki je razumel pogled na svoj način, je postal še objestnejši.

»Šte me poklicali? Kaj se vam je zgodilo? Zakaj se ne morete iziliti brez mene?«

Za koga pišem?

Romain Rolland je eden velikih piscev in borcev za novo človeštvo. Med prvo svetovno vojno se je odlikoval kot eden izmed prvoborcev proti vojni, kasneje se je vedno bolj posvečal socialističnim vprašanjem. V zadnjih letih svojega življenja je v celoti sprejel idejo marksizma-leninizma. Naslednja njegova izpoved je lep dokaz njegovega prepričanja.

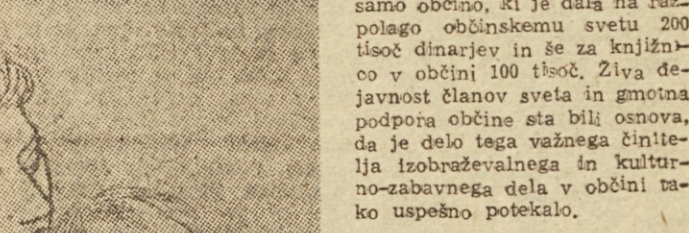
»Zakaj pišem? ... Za koga pišem? ... Na bi znal ločiti teh dveh vprašanj. Dovolite mi, da odgovorim na oboje hkrati. Zakaj pišem? — Pišem, ker ne morem drugače. Zato, ker če ne bi pisal na papir, bi pač pisal v svojih mislih, da bi v njih zasvetil dan. Pišem, ker je pisanje ena izmed oblik preko katerih se manifestirajo moje misli, moja dejanja. Zamej je pisati isto kot — dihati, živeti. Vsa človek diha s pljuči, ki so mu dana. Vsakdo se poslužuje sebi lastnih sredstev za de-

zaradi tega sem na strani tistih narodov in slojev, ki utirajo pot reki človeštva, sem na strani organiziranih mas delavcev in proletarcev. Te vodi nepremagljivi polet zgodovinske evolucije. In jaz sledim isti Usodi. Za koga torej pišem? Pišem za tiste, ki so na čelu teh sil na pohodu; za tiste, ki bojujejo veliko internacionalno bitko, katere mora zagotoviti zgraditev take človeške družbe, ki ne bo poznala meja in razredov. Komunistem je danes edina stranka družbene, vesoljne akcije, ki odkrito in brezkompromisno vodi to armado in s seboj ter premišljeno logiko korača tem visokim ciljem naproti... (Odlomek iz »Petnajst let borbe«)

Na Slovenskem imamo zelo malo čitalnic. To je velika slabost. Po povojni poplavi raznih klubov, čitalnic in rdečih kotičkov smo zašli v drugo skrajnost. Lahko bi na prste prešteli vse tiste knjižnice, ki imajo tudi prostor, kjer bi lahko ljudje prebrali časopise, revije, politično literaturo, priročnike, leksikone in slovarje. V čitalnicah bi lahko bila tudi druga vzgojna dejavnost, kot razna predavanja, kulturni večeri in podobno. Vsaj večji kraji, industrijska središča in občinska mesta, bi jih morala imeti. Pri vsem obširno organizirane izvenšolske izobraževalne, ki postavlja pred nas vedno večje naloge, ne bomo mogli mimo dobro urejenih knjižnic in čitalnic. Samozobraževanja, ki je najvažnejši čimtelj splošne izobrazbe, si pa brez tega sploh ne moremo zamisljati. Na stotine raznih listov, revij in publikacij, ki izhajajo v Jugoslaviji, je največkrat širok krogom nedostopno. Da bi pa vsakdo sam naročal vse tisto, kar potrebuje pri vsakodnevnem delu in družbeno politični dejavnosti, je vsaj za enkrat nemogoče. V Ljudski republiki Hrvaški so nedavno določili posebna sredstva za ustanavljanje javnih čitalnic v večjih mestih in krajih. Nekaj so jih že pogumno ustanovili. Tudi pri nas bomo morali po podobni poti. Čim prej, tem bolje!

O DELU KULTURNO PROSVETNIH DRUŠTEV KONJIŠKE OBČINE Razumevanje občine

Občinski svet Zveze Svobod in prosvetnih društev konjiške občine je kljub začetnim težavam zabeležil v preteklem letu značne uspehe. Člani sveta so bl. v stalnih stikih z društv,

Tudi otroci naše domovine bodo sodelovali na tej plemeniti manifestaciji in prepričani smo, da bodo uspeli, saj so doslej že prejeli več prvih nagrad na podobnih razstavah na Japonskem. Na sliki: Mati z otrokom, delo slovitega umetnika Pabla Picassaja. Vinko Langerholc

Dobro je, da veš SAVEZNI društveni plan za 1957. godinu. Beograd »Nova administracija« 1957, str. 264. V knjigi je objavljen družbeni načrt FLRJ za l. 1957, kakor tudi vsi predpisi in uredbe, ki se nanašajo nanj. STANISLAVSKI Konstantin: Spomini. Moje življenje v umetnosti. Ljubljana, SKZ 1956, str. 503. V spominih tega velikega ruskega gledališkega umetnika in vzgojitelja spoznamo ves napor in boj Stanislavskega za uveljavljanje čistejših načel v igralski in nasploh gledališki umetnosti. DREISER Theodore: Financijer — Titan — Stoik. (Trilogija v treh knjigah). Reka, Otakar Keršovan; 1956. Znani ameriški pisatelj realizist nas ob poti glavnega junaka Cowperwooda seznanj z neusmiljenim vrtnincem brezobzirnega kapitalističnega sistema. RENOVEVIĆ Mihajlo: Simela Solaja. Sarajevo, Narodna prosvjeta 1956, str. 536. To je drugonagrajeni roman na znanem konkursu založbe »Narodna prosvjeta« v znesku 500.000 din. »Simela Solaja« je zgodba uporniškega partizanskega gibanja v majhnem bosanskem kraju, iz katerega zraste legendarni lik narodnega heroja Simela Solaja. Po tem delu je posnet znani jugoslovanski film z istim naslovom. ZADRUŽNI leksikon FNRJ. Knj. I. A — Lj. Zagreb 1956, str. 715 + XLI. To veliko delo je izdano ob 100-letnici prve zadruge v Jugoslaviji. V leksikonu so obdelani vsi problemi in pojmi s področja zadrugništva; teoretični pojmi, politična ekonomija, organizacija zadrug, knjigovodstvo, finance, zgodovina združništva pri nas in v svetu, šolanje strokovnih kadrov, zadrugno pravo itd.

Očka, mama, služilca in jaz je francoski film, ki si ga ogledite, ko nanese prilika. Gotovo ga boste veselili in tudi razvedrili se boste ob njem. Poletno potepanje. Ta ameriški film pomeni kar prijetno razživetje v našem filmskem dolgočasju. Ce nismo preveč dialektovski, nas ne bo preveč motila rahla romantičnost in sem pa tja razvlečeno dejanje. Dvoje te pritegne: preprosta zgodba povprečne žene, ki doživlja za trenutek to, po čemer je podzavestno težila vse življenje — in Benetke, ki so prikazane, kakršne jih nismo vajeni videti, in vendarle lepo, brez vsake navlake razkožja. Borba v vsemirju. Verjetno bi se sam Jules Verne čudil ob tem ameriškem filmu in se vprašal, do kod seže človeška fantazija. Navzlic fantastičnosti film presega filme te vrste. Ob njem se človeku porodi misel, kam lahko privede brezglava tekma v oboroževanju. Le kaj bi se zgodilo, če bi komu usšla iz rok »atomska bombica«. Nekaj podobnega bi se zgodilo, kot v filmu prebivalcem »Metalune«. Gledalec se bo ob filmu dve uri zabaval, več pa res ne smemo pričakovati. Z naših platen

Revije in časopisi Druga številka Sodobnih potov je spet pred nami. Vedno smo jo veselili, še posebej zato, ker se mi zdi, da je vsaka boljša in lepša od prve. Tako je tudi sedaj. Ko obrneš prvo stran, ti zastane oko na besedah v črnem okvirju: Spominu Mavricija Borca. Da, ni ga več med nami. Dolgo, dolgo ga bomo pogrešali. Bil je ves tako naš, vedno zvest delavec — svobodar. Postoj in prečitaj njegovo življenje, ki ga pripoveduje tov. Roman Albreht, saj nam bo vedno za vzor. In ko dalje prelistavaš skrbno urejene strani se srečaš s tovarišem Tomom Martelanom, ki nam govori o nekaterih vprašanih socializma. Ta, tako težka in zamotana vprašanja nam pojasnjuje preprosto in razumljivo. Naše izobraževalne sekcije bodo njegovega prispevka še posebno vesele. S pridom ga bodo uporabili v svojih skupinah. In čitaj list za listom. Koliko zanimivosti! Levin Sebek ti bo v članku »Mladina, interesi in film« odkrila, kakšni so vplivi filma na mladino in kako pedagogji proučujejo ta vpliv. Saša Cvachet pa nas popelje na dolg hodnik ustanove za pridobivanje zdravja. Tu si trije stoli, ki so jih sem zanesle streljance, pripovedujejo vsak svojo zgodbo o ljudeh, ki prihajajo v tu ustanovo lajšati si svoje tegobe. To je le nekaj stvari, ki jih boš z veseljem prečital. A prav tako boš z zanimanjem prisluhnil Pogovoru iz Maribora in klicu Petra Dornika: »Prostori, prostori...« Jelisava Čopičeva te popelje v svet umetnosti in pojasnjuje tehniko v likovni umetnosti. In še in še. Toda, vzemi Sodobna pota v roke in sam čitaj. Čitaj in prečitaj lepo urejene in slikami okrašene strani. Med njimi boš našel pesmi Prešernovega nagajenca Ceneča Vipotnika in mnogo koristnih pobud za vsestransko prosvetno delovanje in na koncu pesem: Ponošno zrno, ki jo je spesnil Marko Golar, a uglasbil Peter Lipar.

Oktohorska revolucija je imela velik vpliv na ostale narode. Revolucionarno gibanje se je pojavilo tudi pri nas v vstaji mornarjev v Boki Kotorski.

TAKO SE JE VSE SPREMENILO

Rojak Jože Serjak iz Toronta v Kanadi, doma iz Pijave gorice na Dolenjskem, je minulo poletje po 32 letih obiskal svoj rojstno domovino. O svojih vtisih s tega obiska je napisal za naš list sledeče vrstice:

»Trije meseci so že minili, odkar sem se poslovil od svoje »stare domovine« ter se srečno povrnil nazaj v novo domovino Kanado. Verjemite mi, da se še nisem popolnoma udomačil tukaj, kajti misli mi še vedno uhajajo nazaj v staro domovino. Priznam, da so bili to, v vseh 31 letih mojega življenja odkar živim v tujini, najlepši in najbolj veseli dnevi v mojem življenju. Nepopisna so radostna čustva, ki so me navdajala ob vsakem pogledu in ob vsakem koraku v staro domovino. Le, žal, da mi je vse tako hitro minilo! Vse pa mi bo ostalo v neizbrisnem spominu.

O svoji »stari domovini« pravzaprav niti ne morem več govoriti, tako se je vse v njej spremenilo. Vsa nastala sprememba me je seveda zelo zanimala in tudi nepričakovano presenetila, saj kaj takega res nisem pričakoval. V prej dobro poznanih mi krajih, tako v mestih kakor na deželi, sem opazil res veliko spremembo. Večkrat se sprašujem, kako je bilo sploh mogoče, da so jugoslovanski narodi mogli toliko zgraditi in urediti v tako kratkem povojnem času! Na stotine vsakovrstnih tovarn, nešteto majhnih in velikih zgradb, novi mostovi in široke tlakovane ceste, nove hidrocentrale in skoraj v vsaki vasi že električna razsvetljava! Saj mi je nemogoče na tako majhnem prostoru naštetj vse te velike izpremembe!

Omenim naj še tudi to, da sem opazil zelo veliko izpremembo na ljudeh samih in sicer, da so danes vse bolj izobraženi in vljudni kot so bili v času moje mladosti. Zlasti današnja mladina ni več tako srn-mežljiva kot smo bili mi, rada govori, je bolj samozavestna in izobražena, zlasti pa zelo vesele narave.

To, kar imate danes pri vas, je resnično »nova Jugoslavija«.

Vsa čast in priznanje gre jugoslovanstvu in njegovemu vodstvu, ki je z brez-pričerno vztrajnostjo, težkim delom in z žrtvami doseglo tako preobrazbo svoje domovine, na katero so lahko ponosni! Z vami pa smo pohosni tudi mi v novi domovini in danes nam izseljencem ni treba več prikrivati svojega narodnostnega imena pred tujim svetom, kakor se je to dogajalo v preteklosti! Danes lahko s ponosom vsakemu povemo, kateri narodnosti pripadamo!

Razumljivo je, da vašega življenjskega standarda ne moremo primerjati z našim tukaj, h kateremu pa moram resnici na ljubo pripomniti, da smo ga dosegli šele v času zadnje vojne in to s pomočjo organiziranega delavstva in v njega vključenega komunističnega »strašila«. Če pa se uresniči trajen mir v

svetu, ali pa se vsaj sedanjš mednarodno trenje omili, potem se bo prav gotovo življenjski standard tudi delovnim ljudem v Jugoslaviji izboljšal. Za sedaj pa se mi zdi najvažnejše to, da danes našim ljudem v stari domovini ni treba več padati na kolena, kadar iščejo dela, da imajo bolezensko, neugodno in pokojninsko zavarovanje in se jim ni treba več bati izkoriščanja človeka po človeku, kakor se to dogaja tukaj in v drugih zapadnih državah.

Ob zaključku se Vam vsem toplotno zahvaljujem za vašo gostoljubnost, ki ste mi jo v polni meri izkazali v času mojega obiska v rojstnem kraju. Upam, da mi bo še enkrat dana prilika, da se srečamo v naši skupni domovini. Prav vsem, prijateljski pozdravi!

Jože Serjak,
Toronto, Kanada

Oj, ti preljuba židana marela, od kot pa si ti doma?

TO JE ŠELE ZAČETEK...

Ta mesec je minilo 39 let od vstaje mornarjev v Boki Kotorski. Odmev Oktohorske revolucije je imel na to vstajo velik vpliv.

Dne 1. februarja leta 1918 je bilo v Boki Kotorski zasidranih 40 ladij. Admiralova ladja je bila križanka »Sant George«. Glavno revolucionarno silo so na njej tvorili nekateri častniki in del mornarjev. Iste dni ob dvanajsti uri so naladi dvignili rdečo zastavo. To je bilo znamenje, da je oblast prevzel revolucionarni svet. Tudi druga ladje so dvignile rdečo zastavo. V zalivih Boke Kotorske so

glavno odjeknili vzkički mornarjev. Poveljstvo na vseh ladjah so prevzeli revolucionarni sveti, razen na »Novari« in nekaterih manjših ladjah, kjer so poveljniki dobili del moštva z obljubami na svojo stran, drugi del pa se je izkrcal. Takoj ko so se ti izkrcali, je odplula ladja z nekaj topednimi čolni pred zaliv, da bi tako preprečila izhod revolucionarnim ladjam. Vstaja je bila obsojena na propad. Že takoj naslednji dan se je hotela križarka »Kronprinc Rudolf« pod poveljstvom mornarja Karla Sajca pridružiti upornikom. Obalne topniške baterije so začele nanjo streljati in že po prvih streljih so uničile poveljniški most. Padel je predsednik sveta in poveljnik ladje. Topniški ogenj je bil vedno hujši in moštvo se je vdalo.

Revolucionarni sveti na drugih ladjah so obdržali svojo oblast in niso klonili pred zahtevami po predaji. Pred Boko Kotorsko se je nekaj dni zatem zasidrala 3. pomorska divi-

zijski. Pogoji kapitulacije so bili na videz zelo ugodni. Mornarji naj mirno zapuste ladje in predajo ujetega generala, pa se jim ne bo nič zgodilo. Mornarji so jim zaupali in se predali. Kmalu po teh dogodkih so 300 mornarjev obsodili na dolgotrajno ječo, 4 pa so ustrelili.

Tako se je končala vstaja. Uporni mornarji so bili premo-lodolčni, in kar je najvažnejše, niso bili povezani z obalnimi enotami in prebivalstvom. Tako

so bili nujno obsojeni na propast. Revolucionarni pogum mornarjev je opisal avstrijski književnik Friederik Wolf v drami »Kotorski mornarji«. Avtor tega dela je med drugim zapisal: Sablje, ki nas bodo ponkčale v kakšni mračni kasarni ali zapuščenem smetišču, te sablje bo silšati na ladjah, v rojih, tovarnah in ulicah. Silšali jih bodo ljudje, ki bodo to stvar bolje opravili kot mi. To je šele začetek, to ni konec.

PRVI SRBSKI PARNIK NA DONAVI

Na Donavi se je pojavil prvi srbski parnik leta 1882. Opremljen je bil z dvema topovima in je veljal kot vojna ladja in kot jahača kneza Mihajla. Leta 1893 so ga preuredili v potniški parnik in je rezal valove kot prvi trgovski parnik pod srbsko zastavo.

Pogreb včeraj in danes

Sežiganje mrtvecev sega v kameno dobo

Človekova življenjska pot se konča s smrtjo. Sorodniki in prijatelji še poslednjič spremljajo umrlega na njegovih zadnjih poti. Takih pogrebov smo že navajeni, zato se nam morda zdi čudno, kotu in tam slišimo, da bi bilo prav, če bi ta način pokopavanja zamenjali s sežiganjem trupel. V zadnjem desetletju sicer dobiva upeljenje mrtvecev vse več pristašev, toda zaradi cerkve si le s težavo utira pot.

Takšen način pokopavanja mrtvih ni nikakšna novotarija. V Srednji Evropi so že v kameni dobi sežigali mrtvece. Prav tako so sežiganje uporabljali v bronastih in železni dobi. Šele kr-

ščanstvo je prepovedalo sežiganje mrtvecev.

V sodobnih zažgališčih — krematorijih — ki jih imajo v nekaterih deželah — napolnijo s pepelom zgorelih trupel bronaste, steklene ali keramične žare, žele v najstarejših časih so pepel zakopavali kar brez posod v grobu. V grobovih tiste dobe še danes najdemo lonce, v katerih je piljača in hrana za umrlega.

Tudi v Ljubljani bomo začeli na tak sodoben način pokopavati umrle. Po zamisli pokojnega arhitekta Plečnika, naj bi sedanje »Navje« prestavili na žele kot vhodno »Alejo zaslužnih.« Na koncu aleje bi bila »Dvorana slovesa«, kjer bi bili pokopi tistih, ki bi bili upeljeni v krematoriju, za katerega je že rezerviran prostor levo od dvorane. Levo od vhodne aleje naj bi bil urejen park z objekti za shranjevanje žar.

CHOPIN IN GOSTILNIČAR

Gostilničarji so radi izkoriščali velike moke. Nekoč je gostilničar zaprosil slavnega Chopina naj gostom nekaj zaigra. Pianist se ni dal dolgo prositi, sedel je za klavir in zaigral svojo najkrajšo skladbo, preudij s 16 takti.

»Kaj, tako kratko skladbo ste nam zaigrali, je Chopina vprašala gostilničarjeva žena. Umetnik ji je odvrnil kratko in jedrnato: »Kratko kosilo — kratka skladba«.

ZELEZO IN SLABOKRVNOST

Zelezo je koristna sestavina naše hrane. Njegove spojine imajo pomembno vlogo pri prenašanju kisika. Prav tako so te spojine važne kot sestavine fermentov, ki so potrebni za dihanje. V človeškem organizmu je vsak dan približno 20 miligramov železa, od tega ga dejansko uporabimo le 15 miligramov. Pomanjkanje železnih spojin v telesu je večkrat posledica slabokrvnosti. Te nevarnosti se rešimo, če uživamo hrano, ki ima dosti železa, kot na primer jetra, špinaca in vse vrste mesa.

GLAVNI VZROK

Kje je vzrok, da ponoči ne moremo spati? Nekateri zdravniki so ugotovili, da je glavni vzrok nespečnosti — strah. Ljudje se namreč boje, da ne bodo zaspali in če verjamete, ali ne, prav zaradi tega strahu bdijo pozno v noč.

NISO LEVIČARJI

Pianisti niso levičarji. Vsi toni z desno roko so vedno na desni strani, nizki toni pa so na levi strani. Pri vseh klavirskih jih je tako. Pokrov se vedno odpira na desno. Pianist sedi na koncertu tako, da mu je občinstvo vedno na desni strani.

FATIMA JOČE

(Egiptčanski pejsaž)
Eskadrilja smrti nad Port Saidom: mesto v ognju, dimu, razvalinah...
Fatima Joče.
Kaj je drobna punčka zagrešila, da so dom njen z zemljo izravnali, brate, sestre, starše ji ubili in mladostne sanje potepali?
Fatima Joče.
Zdaj je s svojo tiho grozo sama, njeni dragi so se poslovili.
Fatima Joče.
Nekdaj mirno, vedro pristanišče: zdaj podrte hiše in grobišče, ki nad njim le veter se krohoče.
Fatima Joče.
Kaj vam je storila drobna punčka, kramarji, gospodje generali, ki se vedno novih vojn vam hoče? Fatima Joče.

Temperament

Predstavnik antične grške medicine Hipokrat je sodil, da je ves naš organizem odvisen od sorazmerja glavnih sokov v človeku: (krvi, sluzi in žolča). To sorazmerje so Rimljani imenovali »temperamentum«. Stari zdravniki so menili, da so naše psihične posebnosti odvisne od tega — kateri od glavnih sokov ima prevladujočo moč. Zdaj nam je tudi jasno, od kod današnje ime temperament. Ime sangvinik pa izhaja iz latinske besede sangnis — kri, a flegmatik od grške besede flegma, kar pomeni sluz.

ZADNJI LJUDOŽRNCI

Dva tisoč kilometrov jugovzhodno od Avstralije je otočje Novi Hebridi. Na otoku Mole-

kuli še danes živi pleme primitivnih divjakov — Dig Nambas. Za njih je človeško meso še vedno največja slaščica. Nambasji belce zelo sovražijo. Zato je uspešno le majhnemu številu raziskovalcev, da so z lastnimi očmi videli, kako izgleda plemo zadnjih ljudjožrcev. Dig Nambasji so zelo močni in vzdržljivi. Prav zavrlojo tega so jih nekateri lastniki plantaž na otokih v Pacifiškem oceanu hoteli izkoristiti in ta ali oni način. A vendar brez uspeha. Nambasji so se pred njimi umaknili v nepristopna hribovja.

Pripadniki tega plemena živijo v vseh. Več vasi skupaj tvorijo skupino, na čelu katere je poglavar. Kadar pride do prepirov med vasi ene skupine, takrat poglavar reši vsak nesporazum mirnim potom. Če pa

pride do razprtije med vasi, ki so članice različnih skupin, tedaj uporabljajo orožje. Krvavi boji niso nobena redkost na Molekuli. Ubite in ujetе sovražnike po končanem boju pojedjo na svečani pojedini.

Na zunaj je videz Nambasa divji. Vse žene tega plemena nosijo na glavi posebne okraske iz zelo dolgih rdečih travok.

KRVOLOČNA ZVER

Najbolj krvoločna zver na svetu ni lev, niti tiger, tudi leopard ni. V Ameriki živi majhna podzemna miš in ta je, kakor pravijo, najbolj krvoločna zver sveta. Ta živalca je dva prsta velika, napade in požre žival, ki je dvakrat večja od nje. Vsako ura ta miš požre toliko mesa, kolikor sama tehta.

Okraske nosijo ponoči in po-ki so članice različnih skupin, tedaj uporabljajo orožje. Krvavi boji niso nobena redkost na Molekuli. Ubite in ujetе sovražnike po končanem boju pojedjo na svečani pojedini.

Na zunaj je videz Nambasa divji. Vse žene tega plemena nosijo na glavi posebne okraske iz zelo dolgih rdečih travok.

MAJHNI RIBICI

Morda se sliši čudno, toda tudi pajki se ukvarajo z ribolovom. To dobro vedo prebivalci Severne in Južne Amerike, Nove Zelandije in Južne Afrike.

Neka vrsta pajka »halasilus« živi v rekah. Ti pajki se pri lovu oprijemajo kakšnega plavajočega predmeta. Kadar opazijo žrtev, se hitro potope, jo objamejo s kraki, čeljusti pa ji zarijejo v hrbet. Ko žrtev ubijejo, jo zvržejo na kopno in ji izsesajo kri. Večkrat se zgodi, da je raba tudi po nekajkrat večja od napadalca.

Kakor vse kaže, so prebivalci Velike Britanije nezadovoljni s težavnimi gospodarskimi razmerami, za katere je odgovorna imperialistična politika konservativne vlade.

Okoli 40% vseh Angležev je pripravljenih se izseliti iz Velike Britanije. — Na slikki skupina Britancev pred izseljenjskim kanadskim trado in Londonu.

DEBELOST IN LEPOTA

Pri nekaterih narodih v centralni Afriki in na otokih Polinezije smatrajo, da je debelost neke vrste privilegij, do katerega so upravičeni poglavarji plemen in žene. Pri teh narodih je debelost žene ideal prave lepote. Zavoljo tega hranijo mlade deklice v južnem delu Nubije pred poroko s posebno vrsto hrane, da bi se čimprej primer-no odebelele.

TELESKOP — VELIKO OKO

V astronomiji so dosegli že marsikaj. Največji uspeh pa je izum Heil teleskopa, največjega na svetu. To veliko oko, kakor ga nekateri imenujejo, ima premer 508 cm. Z njim lahko opazujemo planete, ki so od nas oddaljeni tudi po milijon svetlobnih let.

Ščit ali sulica?

Zdaj bi vam rad pripovedoval o dežniku. Pravijo, da ima tudi dežnik svojo zgodovino. Pa se prepričajmo.

Iz katarskih zapiskov izvedemo, da so dežnik poznali leta dva tisoč pred našim štetjem. Sprva ga je lahko nosil samo

cesar, šele pozneje so to čast podelili zaslužnim dvorjanom. Cesarjev sončnik, kajti v glavnem ga je varoval pred soncem, je bil pomanjšan posnetek cesarskega baldahina.

Duhoviti Johann Netro je o dežniku napisal: Človek naj ne bi bil nikdar brez dežnika. Ne zato, da bi bil moker, dežnik je idealno orožje. Uporabljam ga lahko kot ščit, zaprtega pa kot sulico ali gojačo.

V londonski kroniki iz leta 1785 beremo o ulični borbi med izposojevalci dežnikov in lastniki nosilnic ter kočij. Vzrok boja: slednji so napadali dežnikarje, češ da jim odjedajo kruh.

Leta 1734 so se po baltimorskih ulicah plašili konji. Otroci so vreščali, ko je neki meščan odprl dežnik, ki ga je prinesel iz Indije.

Burmanski maharadža in njegov slon sta imela bel dežnik. Ostali dostojanstveniki so nosili dežnike različnih barv, kakršno je pač dovoljevalo njihovo dostojanstvo.

Dežnik velja primerjati z zdravnikom. Lahko smo veseli, če ga ne rabimo.

Kadar koli uradi za najdene predmete objavijo seznam izgubljenih predmetov so dežniki na prvem mestu.

Najdragocnejši dežnik je iz leta 1851. Naročil ga je najpurski maharadža v Londonu. Izdelali so ga iz najfinejših svile in izvezli s srebrnimi in zlatimi nitmi. Kljuka je bila zlata, okrašena s 48 smaragdi. 30 rubini in 4 diamanti različnega bleśka in velikosti.

RAKETNI VRTALNI STROJ

Tehnika vrtnja skalnatih sten vse bolj napreduje. Zdjaj vrtnjo skale s pomočjo posebnih plinov, ki izpuhajo iz vrtalnega stroja s hitrostjo, ki je večja od zvoka. Nov način vrtnja je desetkrat hitrejši in štirikrat cenejši od zastarelega vrtnja s kompresorjem.

Industrija pomaga poljedelstvu

V nekaterih industrijskih podjetjih pride večkrat do izgube precejšnjih količin toplotne energije. Veliko energije se izgubi v kaloričnih centralah ali pa na primer v kemičnih tovarnah, kjer proizvajajo karbid in ostale kemične proizvode. Raztopjeni karbid se hladi 5 do 6 dni. Toplota na odhaja v zrak. Vse to energijo bi lahko na ta ali oni način s pridom uporabili.

Docent dr. R. je predlagal, naj v termoelektrarni v Handinginu na Češkoslovaškem izkoristijo toplo kondenzirano vodo in zrak, ki se ogreje tudi do 120 stopinj Celzija. Energijo, ki bi jo zbrali, bi lahko uporabili pogon dveh velikih turbinskih generatorjev.

V tej elektrarni tudi do zdaj niso izkoristili plinov, ki so izpuhali v zrak skupaj s dimom. Pline naj bi v bodoče s filtriranjem očistili od pepela in jih odvajali s pomočjo posebne naprave. Celotno napravo zdaj šele preizkušajo. Rezultati so še kakor zadovoljivi. Na Češkoslovaškem so uredili že več toplih gred za gojenje zelenjave. Te tople grede ogrevajo s toploto, ki se je še do nedavnega izgubljala. Tudi tako lahko industrija pomaga poljedelstvu.

ANTARKTIKA BOGATA DEŽELA

Na skrajnem južnem delu našega planeta leži skrivnostna celina - Antarktika. Ze od nekdaj je vabila raziskovalce, da bi prodrli v njene skrivnosti. In ti odhajajo tja zlasti od leta 1946. Različne dežele pošiljajo svoje ekspedicije v pokrajine, kjer vladata večni led in sneg. Toda ni lepota Antarktike tista, ki iz leta v leto privablja številne raziskovalce. Glavna vaba so naravna bogstva, ki jih slutijo. Led oklepa najmanj 15 milijonov kvadratnih kilometrov zemeljske površine, skoraj toliko kot Južna Amerika.

Medtem, ko je v Arktiki, to je okoli severnega tečaja že dokaj preiskano obsežno morje, se razprostira okoli Južnega tečaja kopna zemlja, pokrita z ledom in snegom. Kontinent je preprežen z grebeni, visokimi

preko 4000 metrov. Med večnim ledom in snegom je kot oaze v puščavi več jezer. Ko so lani Antarktiko preletavala številna letala, so opazili več prostranih področjih, kjer ni ledu. Praviijo, da je tu pravcati raj za geologe. V antarktiki imajo številna dežele svoja področja. V zadnjem času pa izražajo zlasti Avstralijski strah, da bi Sovjetska zveza zahtevala teritorije okrog svoje baze v Mirni. New Zeland, Velika Britanija in Avstralija pa bočejo to ozemlje za sebe in podarjajo, da so do njega upravičene, ker so jo prve odkrile. Letošnje poletje bo dvanajst odprav odšlo spet v Antarktiko, Sovjetska zveza pa ima najmočnejšo, zato že zdaj v svoji bazi kopičijo ogromne zaloge materiala. Mirna, ki je na avstralskem področju, leži le 2000 milj stran od Avstralije. Če bi Rusi uvrstili svojo bazo, potem bi prav lahko nadzorovali Pacifiški in Indijski ocean, tega pa se zapadne dežele boje. Najbolje bi pač bilo, če bi upostevali predlog skupine azijsko afriških dežel, ki govori o internacionalizaciji Antarktike, saj bi tako dobile pravico raziskovanja na Antarktiki vse dežele, ki so tudi članice OZN.

Shelikopterjem nad ribe

Ce je sreča muhasta, se tudi najmodernejšim ribiškim ladjam pripeti, da se vrnejo prazni domov. Vse zavisi namreč od tega, če bodo v križarjenju po

deti, kje se ribe nahajajo. Kako bodo to ugotovili? Na pomoč jim bo priskočil helikopter, ki bo zletel s kopnega ali z najbližje ribiške ladje. Z višine petstotih metrov bo pilot s televizijsko kamero posnel povr-

šino morja. S te višine lahko odlično opazujemo gibanje rib. Na televizijskem sprejemniku v pristanišču, pa če je tudi oddaljeno do 100 kilometrov, bodo videli vse tisto, kar je zabeležila kamera helikopterjevega pilota, oziroma njegovega spremljevalca. Ribiško ladjeve zdaj prav lahko sledi jatam rib. Večji ribiški čolni imajo televizijske sprejemnike in tako kapitan posameznih ladij lahko opazuje trenutni položaj rib, kakor tudi gibanje ostalih ladij.

Njihova naloga zdaj ne bo več težka. Vrgli bodo mreže v morje in iz njega zlahka potegnili velike količine rib. V pristanišče se bodo ribiči vrnili veseli pa čeprav so šli na lov v megli, temni noči ali oblačnem vremenu, kajti televizijska kamera je občutljiva za infrardeče žarke, in jim bo ob vsakem času odlični pomočnik na morju.

Med slabo razvitimi deželami v svetu ima Irak še najbolj ugoden položaj. Ta država bi lahko imela plodna polja, ker ima vse možnosti, da izkoristi rečni sistem Evfrata in Tigrisa. A vendar v Iraku, v tej edini arabski deželi, ki je v Bagdaskem paktu, preprosti ljudje živijo bedno. Za njih je velik problem pomanjkanje pitne vode. Popolnoma nič čudnega ni, če tod kraljuje malarija.

RAZKLADANJE

Povsod stremijo, da bi železniške vozove čim hitreje in ceneje nakladali in razkladali. Tehnika zavoljo tega usmerja v graditev takih železniških voz, ki bi sami s posebnimi napravami omogočili hitreše nakladanje in razkladanje tovora. Konstruirajo pa tudi posebne naprave na razkladalnih mestih.

Med železniškimi vozovi, ki imajo vgrajeno pripravo za razkladanje, prištevamo tudi tiste, ki prevažajo premog. Ti vozovi so bili izdelani pri nas in imajo ob strani naprave za iztesnjen premog.

Obstaja še več drugih železniških vozil. Med njimi naj omenimo »Dump-Car« vozove. Kompozicijo tridesetih, oziroma štiridesetih voz razkladajo hkrati s pomočjo posebnih zračnih valjev na eno ali drugo stran. Vsi vozovi so zvezani z lokomotivo s posebnimi zračnimi gumijevimi cevmi. Razkladajo jih kar ob progi, če je treba tudi med vožnjo.

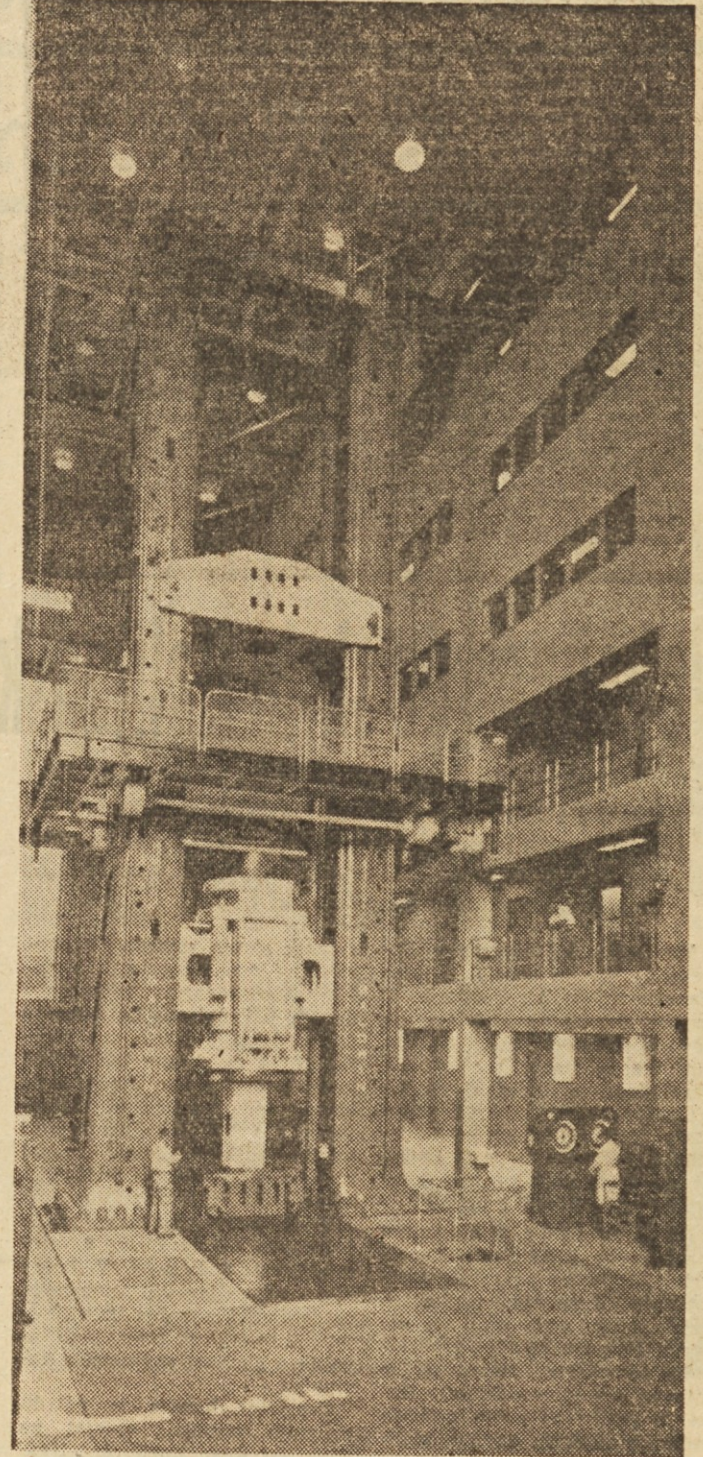
Pri nekaterih vozovih lahko tovor razkladamo skozi čelna vrata na posebnem »mostu-zibelki«, ki nagne voz za 45 sto-

pinj tako, da tovor zdrsne v posebne kanale za odnašanje blaga. To napravo izključno uporabljajo za razkladanje vagonov, ki so naloženi z boksitom.

Najbolj zanimiva pa je naprava, tako imenovana boben, s katerim lahko razkladamo vse odkrite vozove, samo če je boben dovolj dolg. Ko zapeljemo železniški voz s tovorom vred v boben, ga hitro pritrdimo, nato kar boben zavrtimo za 360 stopinj in ga postavimo spet v prvotni položaj.

SUHI LEZAJI

V neki tovarni na Škotskem proizvajajo posebne vrste ležajev, ki jih sploh ni treba mazati. Le-te veliko uporabljajo pri izdelovanju raznih strojev, zlasti v prehrabnem industriji in pri avtomatih. Glavni material, iz katerega so ležaji izdelani, je plastična masa. Prednost suhega ležaja je ogromna. Pomislimo samo na tekstilno industrijo, kjer olje zlahka uniči dragoceno tkanino. Podobno je v tovarni papirja, pri živilski industriji itd.

MLEKO NE PREPREČI ZASTRUPLENJA S SVINCEM

Petdesetim od sto podgan, ki so jih poprej zastrupili s svincom, so k enaki hrani dodajali mleko, drugi polovici pa samo vodo. Pri tem so ugotovili, da mleko ne preprečuje zastrupljenja s svincom. Primerjalne preiskave so pri dajanju mleka pokazale celo neakčen vpliv, ki zastrupljenje pospešuje. Ta raziskavanja so na pobudo Društva za zaščito dela izvršili v Higienem zavodu vseučilišča v Göttingenu. S temi poskusi so ugotovili, da je priporočljivejše polnomastnega mleka kot zdravila za odraščanje kroničnega zastrupljenja s svincom tako rekoč neutemeljeno.

Na tej sliki vidimo napravo za raziskovanje odpornosti materiala. Njena zmogljivost je 2.268.000 kilogramov. Z njo lahko zdrobe gradbene stebre, železonosilce, pa tudi če so ti 30 metrov dolgi, 12 metrov visoki in 3 m debeli.

STO ENO LETO ALUMINIJA

Pred sto enim letom je francoski znanstvenik S. T. Clair De Viller pokazal svetu prvi aluminij. Proizvodnja je bila takrat precej draga. Pol kilograma aluminija je stala 60 funtov. Aluminij je v zadnjih desetletjih dosegel velikanski napredek.

Kolooidni mlin

»Lepe ceste bo kmalu konec in s tem tudi mirne vožnje.« Tako je rekel svojim potnikom sofer avtomobila. Ne vem zakaj morajo biti vedno same jame na cesti. Rdečelični možakar razlaga svojima dvema tovarjšema, kako bi morali graditi ceste, kakšen material bi morali uporabljati in še marsikaj jima je povedal, tudi tisto o bitumenskem cestšču, emulziji in o stroju za emulzijo.

Z našimi zastarelimi stroji za izdelavo bitumenske emulzije smo do pred kratkim izdelovali bitumensko emulzijo slabe kvalitete. (Emulzija: na primer pri mleku maščoba.) Bistvo pridobivanja bitumenske emulzije je v tem, da z mehanično silo razbijemo delce tekočine v drobne emulzijske delce. In prav za ta postopek sta se zavzela tehnična strokov-

njaka inž. Udovič in inž. Marinček. Izumila sta napravo - kolooidni mlin in sicer tako, da z ene strani prihaja skozi dozorni regulacijski ventil voda in topel bitumen in se ob prehodu skozi rotor razbije in gnete v majhne delce, ob izhodu iz mlina pa imamo že emulzijsko obliko.

Stari kolooidni mlini, ki smo jih pri nas uporabljali, so precej zastareli. Za vsako delovno operacijo razbijanja, gnetenja in mešanja smo do nedavnega uporabljali poseben stroj. S postopkom v novem kolooidnem mlinu, ki ima 3.000 vrtljajev in potroši 20 kwh, smo vse te operacije združili, hkrati s tem pa se je kakovost bitumenske emulzije znatno izboljšala.

V tovarni Izolirka so tlačno črpalko homogenizatorje in stroj

za transportiranje (to se pravi vse stroje, ki so jih še do nedavnega rabili za izdelovanje bitumena) zamenjali za nov kolooidni mlin in so tako z domačim strojem dosegli lepe proizvodne uspehe.

CELULOZA PREMOG OPEKA

Minilo je osemdeset let, od takrat, ko se je kramp prvič zaril v premogovno rudno današnjega kostolškega premogovnega bazena. Pod plodnimi polji so izklesani hodniki, skozi katere so bili nekaj izveklj prve tone preмога. Od takrat je minilo precej let. Okupator je napravil velike načrte, kako bo razvil mogočen dnevni kop, z velikim metalurškim kombinatom, valjarno in kemičnimi tovarnami. Toda njegov načrt je ostal le načrt. A vendar, izkazalo se je, da so tu ugodni pogoji za zgraditev velikega industrijskega kombinata.

Zaloga preмога v tem bazenu so velike. Stari Kostolac, Klenovnik, Djirkovac, to so premogovniki z bogatimi sloji preмога. Proizvodnja na dnevnem kopu bo v letu 1960 znašala 700.000 ton. V lignitnem rudniku v Kostolcu ima ruda 42% vlage in zato ni ekonomično, da jo prevažamo na velike daljave. V bližini tega bazena je Djerdapska klisura in nova hidroelektrarna, ki bi jo, tod lahko zgradili, danes niso več le sanje. Glede razvoja naše industrije bomo morali s tem računati. Zato je že skoraj nujno, da začnemo z gradnjo velikega kombinata. Tu pripadajo v poštev tiste vrste industrije, katerih surovine bi kombinatu lahko zagotovila neposredna okolica kostolškega bazena. Obstaja celo možnost, da bi zgradili nekaj kemičnih tovarn, saj postaja kemija v našem gospodarstvu iz dneva v dan pomembnejša panoga sodobne tehnike.

TOVARNA STREŠNIKOV IN OPEKE

Na tem področju bi prav lahko zgradili tovarno strešnikov in opeke, to pa že zavoljo tega, ker bi lahko na dnevnem kopu dobili surovine za proizvodnjo opeke. Mesečna zmogljivost tovarne bi bila milijon komadov opeke ob malenkostnem strojem parku in minimalni porabi električne energije.

SODOBNA TOVARNA CELULOZE

Velikega pomena za naše gospodarstvo je gradnja moderne tovarne celuloze. Obstojajo vsi pogoji za njen razvoj, zlasti še neposredna bližina Kostolovca s surovinami za celulozo. Tod so dobre prometne zveze, ne manjka niti pitne vode, kakor tudi ne električne energije.

Ob sami obali rečnega rokava Donave leži Kostolac. Po vodni poti je zvezan z ostalimi kraji vzdolž plovnih rek. Preko Požarevca je dobra železniška zveza. Od Kostolovca pa do Požarevca je speljana lepa asfaltirana cesta. Ob samem rudniku je lepo stanovanjsko naselje, kjer stanuje 6000 ljudi. Tam je odlični živilski trg, ne manjka pa jim tudi sodobnega gledališča in kinodvorane.

Glede lesa, ki bi ga uporabljali pri proizvodnji celuloze, le to, da bi surovino lahko prevažali po železnici ali pa po vodni poti, ki obsega področje Donave, Tise, Tamiša, Save. Obstoječi godni sklad na Požarevski Adi in možnost, da bi sklad mehkih listovcev v požarevskem okraju in v dolni rek ožjega področja Srbije razširili, govori v prid povečanja surovinske baze. Tovarna celuloze bi zrastle blizu elektrarn Mali in Veliki Kostolac, ki bi tovarni omogočila dovolj električne energije. Podoba je, da so pogoji dani, vprašanje pa je, če jih bomo znali izkoristiti.

Polarni sij

Ajdovčinski gasilci so imeli tistega dne naporno delo. Ze dvakrat so se odzvali klicu: »Na pomoč.« Hoteli so se pošteno odpočiti, toda na obzorju, v smeri proti Predmeji, se je močno zasvetilo. Utrujenji gasilci so se v naglici začeli pripravljati za novo akcijo - tokrat za gašenje gozdnega požara. Domnevajmo, da goj v Trnovskem gozdu. V skrbih so zrlj v nebo, ki se je močnejše in slabšeje svetlikalo. Tudi gozdar na Cavnju je postal pozoren. Povzpeli se je na stražarski stolp. Nikjer ni videl požara Svetlobo je širil naravni pojav - polarni sij. Iz-

črpani gasilci tokrat niso gasili - malce osramočen; so se vrnili domov.

Polarni sij? Kaj pa je to? Sonce ogreva planete in jih drži z gravitacijskimi silami v svoji bližini. Lahko nanje tudi drugače vpliva. Zanj milijoni kilometrov ne pomenijo mnogo. Iz peg in sončnih plinskih viharjev hite z neznaniko naglo v svetelovni prostor njegovi delci in ti trčijo ob zračni prostor na zemlji. Pri tem zemeljsko atmosfero elektrificirajo in povzročijo svetlobna izžarevanja, katera imenujemo severni sij.

A. Milenik

Bager na dnevnem kopu

GILJOTINA V ALZIRU

Francoski Nacionalni komite za miroljubno rešitev afriških problemov je zahteval, naj Mollotova vlada pomilosti 250 alžirskih borcev, ki so jih v zadnjih dveh letih obsodili na smrt. Po podatkih tega komiteja so samo v letošnjem letu giljotinirali v Alžiru 40 pristahev osvobodilnega gibanja. Predstavniki francoske vlade je odklonil zahtevo Nacionalnega komiteja za miroljubno rešitev afriških problemov.

Mejnik na poti socialističnega razvoja

V nedeljo se bodo začele v Indiji splošne volitve, ki bodo trajale do 14. marca. — Nad 180 milijonov indijskih volivcev bo v teh dneh izvolilo poslance parlamenta in zakonodajnih skupščin petnajstih držav.

Zadnje parlamentarne volitve v Indiji, ki so bile obnem

tudi prve splošne volitve v tej veliki azijski deželi, so trajale od oktobra 1951 do marca 1952. Tedaj je zmagala kongresna stranka, ki je dobila 363 mest v parlamentu. Komunisti so dobili 27 mest, socialisti tudi 27, ostale stranke 51, neodvisni pa 24 mest.

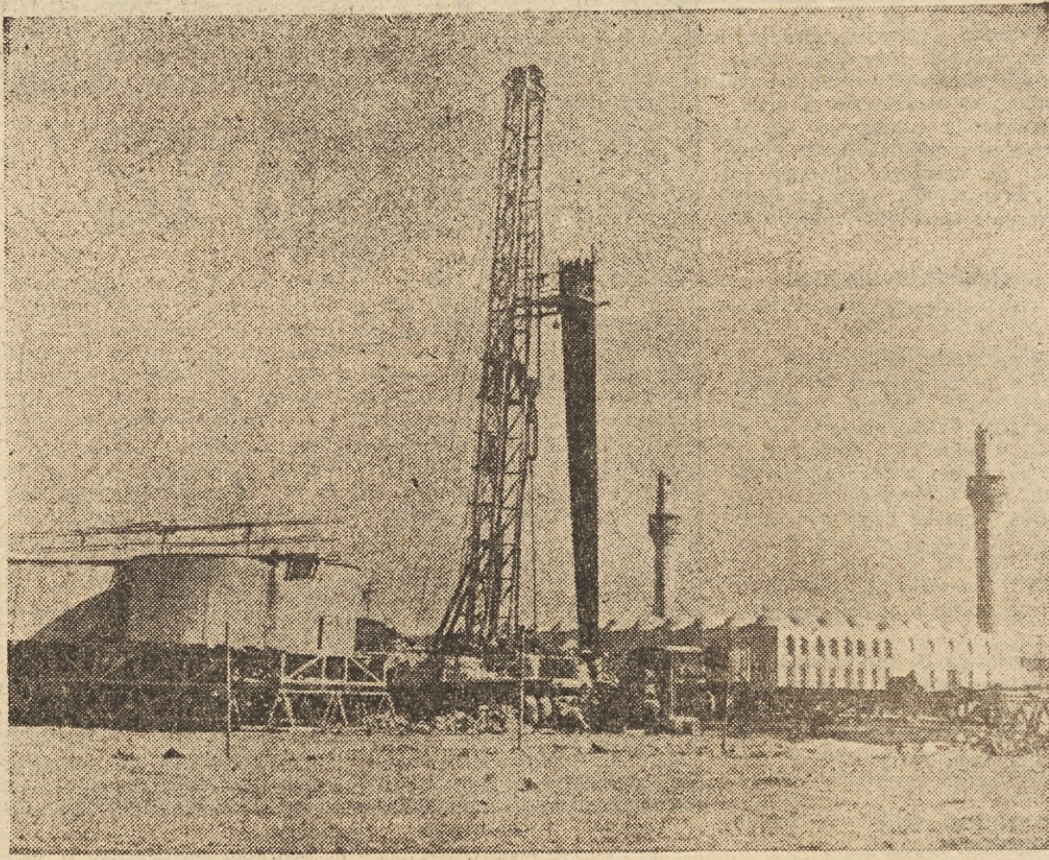
Najmočnejša indijska stranka je še vedno Kongresna stranka, voditeljica dolgoletnega osvobodilnega boja. V boju za neodvisnost Indije je združila ljudi različnih političnih prepričanj od konservativcev do socialistov.

Med vseindijske stranke sodita tudi Komunistična partija in Ljudska socialistična stranka. Komunistična partija se je v preteklih letih povezala z nekaterimi levičarskimi skupinami in prevzela precej viharjev, ki niso ostali brez posledic. Socialistična stranka pa se je kmalu po zadnjih volitvah združila s Kripa-anijevo Ljudsko stranko, čez nekaj let pa jo je zapustila skupina Lohije, kar jo je močno oslabilo.

Vse tri neštete stranke imajo podobne programe. Vse se zavzemajo za socializem. Kljub temu pa niso prijateljske. Najbolj vročevrtni so socialisti, ki napadajo Kongresno stranko kot »konservativno«, komunistično pa kot »stranko diktature in moskovske agenture«. Komunisti ne odklanjajo sodelovanja s

Kongresno in Socialistično stranko. Na kongresu, ki so ga imeli v začetku preteklega leta, so podprli kongresno zunanjo politiko, glede kongresne notranje politike pa so sklenili, da ji bodo nudili »kritično podporo«. Kongresna stranka je lani sprejela v svoj program izgradnjo socializma in s tem razorožila socialiste in komuniste. Socialistična orientacija je Kongresno stranko še bolj približala delovnim ljudem.

Prevladuje prepričanje, da bo tudi tokrat zmagala Nehrujeva Kongresna stranka. To nam zagotavlja navdušenje, s katerim je ljudstvo pozdravljalo Nehruja na predvolilnih zborovanjih, in program te stranke, ki se zavzema za spremenitev Indije v napredno državo, v kateri bodo delavci aktivno sodelovali v upravljanju industrije, v državo, ki bo odstranila velike razlike v dohodkih, dala zemljo tistim, ki jo obdelujejo, pospešila razvoj industrije in kmetijstva.

OB KONCU STAVKE V SCHLESWIG-HOLSTEINU

Sindikati ni upravičil zaupanja delavcev

Najdaljša stavka v zgodovini nemške delavskega gibanja je končana. Kakih 35.000 kovinarjev iz zahodno-nemške pokrajine Schleswig-Holstein se je pretekli petek vrnilo na delo.

Iz dimnikov 38 tovarn v Schleswig-Holsteinu se spet vije dim. Pred tovarnimi ni več delavskih straž. Po 113 dneh stavke so se delavci vrnili na delo, toda brez velikega veselja. »Kielski sporazum«, ki so ga podpisali predstavniki delodajalcev in sindikata, sicer upošteva nekaj njihovih zahtev, toda ne najvažnejše — ne izenačuje jih z nameščenci. Delavci so bili in ostali »ljudje druge kategorije«.

Za »kielski sporazum« je glasovalo le 40 odstotkov delavcev, toda stavekarji so se morali vseeno vrniti na delo, kajti pravnik in stavek predvideva, da mora za nadaljevanje stavke glasovati najmanj 75 odstotkov delavcev. Če te klavzule ne bi bilo, bi se stavka nadaljevala. To pa ne bi

kaalne voditelje in zahtevali, naj jih 'takoj odstranijo z vodilnih mest v sindikatu.

Tako se je končala najdaljša stavka v Zahodni Nemčiji. Ni prinesla delavcem tistega, za kar so stavkali 113 dni, tistega, kar bi lahko, če med sindikatsnimi voditelji ne bi bilo oportunistov.

IZ BRITANSKEGA DELAVSKEGA GIBANJA

VSI ZA ENEGA IN ZA PRAVICO

Uprava Fordovih tovarn v Dagenhamu (Velika Britanija) je odputila z dela nekoga delavca, sindikalnega voditelja, ki je v svojem obratu sklical protestno zborovanje proti izkoriščevalskemu postopkom delodajalcev. Sindikalna organizacija je zahtevala, naj uprava takoj razveljavi svoj sklep in omenjenega delavca ponovno sprejme na delo.

Delodajalci, pa so njeno zahtevo odklonili. Spor traja že dva tedna.

V Fordovih tovarnah na Angleškem se spori med delavci in delodajalci zelo pogosti. Zato so o sporu v Dagenhamu razpravljali tudi v Spodnjem domu. Laburistični poslanec za Dagenham je dejal, da vse mesto čuti nadludo Fordovih tovarn, ki imajo tako veliko oblast, da ji ne nasprotujejo samo delavci, ampak vsi prebivalci. Tudi ministar za delo je moral priznati, da je položaj v Dagenhamu »zelo eksploziven«.

Predstavniki sindikata delavcev Fordovih tovarn je pretekli teden izjavil, da bodo delavci napovedali stavko, če delodajalci ne bodo sprejeli njihove zahteve. Poročajo, da je sindikat že organiziral glasovanje, s katerim naj bi se delavci odločili za stavko ali proti njej.

Smrtno obsodbe na Cipru

Posebno kolonialno sodišče v Nikosiji na Cipru je obsodilo na smrt osemnajstletnega ciprskega Grka. Obtožili so ga, da je nosil orožje. To je že tretja smrtna obsodba, ki so jo izrekle angleške kolonialne oblasti na Cipru v zadnjih desetih dneh. Doslej so Britanci obsodili na smrt 18 ciprskih Grkov.

MOZAIK

Sredi januarja je bilo v Veliki Britaniji nad 390.000 delavcev brezposelnih, kakih 110.000 na delno zaposelnih. Tako velikega števila brezposelnih ne pomnilo od 1948. leta. Od srede lanskega decembra pa do srede letošnjega januarja, torej v mesecu dni, so iz britanskih tovarn odpustili 83.000 delavcev.

Iz Tokia poročajo, da je japonska socialistična stranka povabila predsednike vlad Indije, Pakistana in Ceylona, naj v bližnji prihodnosti obiščejo Japonsko. Japonski socialisti želijo razpravljati z omenjenimi predsedniki o mednarodnih problemih in o sodelovanju Japonske v gospodarskem razvoju dežel Jugovzhodne Azije.

Centralni komite Komunistične partije Francije je obdobil načrte o »Mail Europe« kot škodljive Franciji in francoskim delavcem. Po mišljenju CK KP Francije je cilj teh načrtov »ustanovitve agresivne militaristične koalacije, naperjene proti deželam socialističnega tabora«. CK KP Francije je pozval francoske komuniste, naj se odločijo upro »predrejanju Francije tujim navladitvam«.

Pri volitvah za izpraznjen poslansko mesto v okrožju Severni Luisham (Velika Britanija) je zmagal kandidat laburistične stranke Niel Mac-

dermot. Dobil je 18.516 glasov, njegov nasprotnik, konservativec Norman Farmer pa 17.406. Pri zadnjih parlamentarnih volitvah je v tem okrožju zmagal konservativni kandidat, ki je dobil 22.070 glasov.

Na nedavnem zasedanju Izvršnega odbora Ameriške federacije dela in Kongresa industrijskih organizacij (AFL-CIO) so sklenili, da se bodo z vsimi sredstvi uprli korupciji v ameriških sindikatih. Izvršni odbor je pozval posebni senatni komite, naj pregleda poslovanje Zveze transportnih delavcev, v kateri je že desetletja zakoreninjena korupcija. Obenem je izvršni odbor naročil nekaterim manjšim sindikatam, naj takoj izkoreninijo korupcijo; drugače bodo izključeni iz AFL-CIO.

Nacionalni svet japonske socialistične stranke je poslal evropskim, azijskim in afriškim socialističnim strankam pismo, v katerem jih poziva, naj skupno nastopijo proti britanskim pokušom hidrogenizirati bomba na Božičnih otokih.

Dne 14. februarja so stavkali delavci in uslužbeni francoske letalske družbe »Air France«, ki delajo na pariškem letališču Orly. Stavko so napovedali zato, ker se delodajalci odločili njihove zahteve za povečanje mezd.

Pokongresne skrbi italijanskih socialistov

Izidi volitev Centralnega komiteja Socialistične stranke Italije na nedavnem kongresu v Benetkah so že povzročili Nenniju precejšnje preglavice. Pri teh volitvah je namreč dobila Nennijeva struja komaj 27 mest v Centralnem komiteju, ki ima 81 članov.

Vse kaže, da kongres v Benetkah, ki je sprejel večino Nennijevih stališč, vendarle ni zaupal Nennijevim ljudem, da bodo sposobni in prekliči uveljaviti vse, o čemer so govorili. Prevladala je bojazen, da bo Nennijeva struja preveč popuščala protikomunističnim zahtevam Saragata. Zaradi te bojazni se številni Nennijevi kandidati pri volitvah propadli.

Ce je spor med posameznimi strujami na kongresu v Benetkah tlel, je na prvi seji Centralnega komiteja vzplamtel. Predstavniki vseh struj so ponudili Nenniju položaj generalnega sekretarja. Nenni pa je njihovo ponudbo odklonil. Hotel je izsliliti za svoje pristaše večino v direkciji stranke, medtem, ko so ostale struje zahtevale proporcionalno toliko mest v direkciji, kolikor imajo članov v Centralnem komiteju. Po ostrih prepričanih so končno le sklenili kompromis. Nenni je ostal generalni sekretar. Za sekretarje so izvolili Bassa, Vecchiettija in De Martina. Basso je vodja struje, ki se zavzema za avtonomijo stranke, odklanja protikomunistična stališča in tudi sodelovanje z meščanskimi strankami ter z rezervo gleda na združitev s socialnimi demokrati. Vecchietti je pred-

stavniki struje »morandijevci«, mladih, levo usmerjenih strankinih funkcionarjev, ki imajo v novem CK večino. De Martino pa predstavlja Nennijevo strujo, ki je za strogo ločitev od komunistov, za združitev s socialnimi demokrati in za sodelovanje z vsemi levo usmerjenimi italijanskimi silami, kar naj bi omogočilo sestavo levičarske vlade.

V direkciji stranke so mesta razdeljena takole: Nenni 9 »morandijevci«, 6, Bassa 4. V direkcijo mislo izvolili nobenega predstavnika skrajne leve struje, ki nastopa proti razbitju pakta o akcijski enotnosti s komunisti.

Centralni komite je potrdil program stranke, sprejet na kongresu (tako imenovani Nennijev program), toda odnos sil

v direkciji vseeno postavlja Nennijevi dejavnosti določene okvire, ki jih bo najbolj občutil pri svojih razgovorih s socialnimi demokrati.

Poraz Nennijeve struje na kongresu v Benetkah je sprožil številne komentare. Saragat ga je izkoristil kot dokaz, da združitev socialistov in socialnih demokratov zaenkrat ni možna. Komunisti so ocenili Nennijev poraz kot uspeh svoje politike tesnega sodelovanja s socialisti. Meščanske stranke pa so razočarane.

Dne 6. marca bo Zlata obala, afriška dežela na atlantski obali, postala neodvisna. Istega dne se bo k Zlati obali priključil tudi britanski Togo (32.775 kvadratnih kilometrov, 400.000 prebivalcev), čigar prebivalci so lani s plebiscitom povezali svojo prihodnost s prihodnostjo neodvisne Zlate obale. — Na slik: Plebiscit v Togu.

OKNO V SVET

WALTER ULBRICHT JE SPET NEKAJ POGEDAL

STARE MELODIJE STAREGA ORKESTRA

Prve dni februarja se je v stalništvem orkestru, ki že nekaj mesecev na ves glas gode različne stare melodije, oglasil tudi Walter Ulbricht, prvi sekretar Enotne socialistične partije Vzhodne Nemčije. V svojem referatu na 30. plenumu CK Enotne socialistične partije je pokazal toliko starostarskega posluha, da bi lahko kol zasedel mesto kapelnika, če le-to ne bi že bilo zasedeno. Spočetka nismo nameravali o njegovem govoru posebej razpravljati, kajti povedal ni ničesar novega. Vse, kar je trdil, so že pred njim trdili vzhodnoevropski časopisi. Toda pogledi, ki jih je zagovarjal in ki jih zagovarjajo njegovi somišljeniki v Vzhodni Evropi, vedno bolj škodljivo vplivajo na odnose med socialističnimi državami. Zato ne moremo molče mimo vsega tistega, kar je Ulbricht povedal in kar je storil, da bi obrnil kolo zgodovine nazaj.

»Ni«, hajka proti stalništvu«, je dejal Ulbricht, »ni« revizionistične teorije, ni nekateri eksperimenti na Poljskem, ki so jih priporočili tudi Demokratični republik Nemčiji, nas niso mogli premakniti s pravilne poti.« Pravilna pot — nadaljuje Ulbricht — je pot, po kateri je Vzhodna Nemčija doslej hodila in ki jo je pred leti »predlagal

Politbiro KP Sovjetske zveze pod vodstvom tovariša Stalina«. Nepravilna pot pa je pot »nacionalnega komunizma«, ki jo po Ulbrichtovem mnenju zagovarjajo Jugoslovani. Poljaki in še nekateri drugi. Druge poti ni.

O »nacionalnem komunizmu« je Ulbricht veliko govoril. To frazo, ki je zrasla na strahen buržoaznega tiska (zato, da bi pred delovnim množicami prikrija perspektive napredka socializma), je Ulbricht enostavno pripisal Jugoslovanom, Poljskom itd., z namenom, da bi prikriji pravi značaj razprave, oziroma spora, in vzbudil vtis, kot da se vse suče okrog nacionalizma. Ulbricht je prizadevanja za čim hitrejši napredek socializma, ki jih lahko zasledimo v vseh deželah Vzhodne Evrope, opisal takole: »Soviniški in nacionalistični elementi v komunističnih in delavskih strankah nekaterih dežel ljudske demokracije so izkoristili direktivo 20. kongresa KP Sovjetske zveze o različnih oblikah prehoda v socializem za opravičenje nekakšne lastne nacionalne poti v socializem. Tako je nastala teorija o nacionalnem komunizmu, ki nima ničesar skupnega z marksistično-leninističnim nauk o socializmu«.

Sele polem je povedal, zakaj si je iz buržoaznega tiska izposodil čvekarje o »nacionalnem komunizmu« in jih pripisal tistim komunistom, ki zahtevajo, naj dovolijo pro-

letariatu sleherne dežele, da svobodno najde lastno pot v socializem. Dejal je: »Tudi pri nas je prišlo do ideološkega kolebanja in slabosti. Nekateri tovariši so zahtevali prevlekelo decentralizacijo državnega in upravnega aparata in orientacijo na iniciativno množico v gospodarstvu.« Vrhunec nesmisla pa je za Ulbrichta zahteva, da mora država postopoma odmirati in da se mora obnem krepti samoupravljanje v gospodarstvu in družbenem življenju. »Posledica takih ukrepov bi bila likvidacija oblasti delavcev in kmetov.«

To je ena glavnih Ulbrichtovih trditve. Mj se ji ne čudimo. Stalinist, ki meri med socialističnega sistema po moči centraliziranega državnega aparata, ki oblast delavcev in kmetov istovetj z oblastjo birokratske klike, ki na socializem, gleda skozi statistične podatke planske komisije, drugače tudi povedati ne more. In tak stalnist ne bi bil to, kar je, če ne bi požaril vseh tistih, ki marksistično mislijo. To je Ulbricht tudi storil. In s tem se je hvallil. Govoril je o profesorju Harichu, znanem nemškem marksističnem teoretiku (ki so ga zaprli, ker je »pod vplivom Pötöfijevega krožka, nekih znancev iz Varšave in gradiva o posebni jugoslovanski poti« pokušal organizirati »kontrarevolucionarno skupino«), in dejal, da je njegova aretacija spametovala številne Nemce, utrdila državo in Partijo.

V želji, da bi ohranil stalništvu v Vzhodni Nemčiji, Ulbricht seveda ni mogel molče mimo Jugoslavije. Njegov referat je poln odkritih in prikrijih napadov na Jugoslavijo ter čudovitih stalniških akrobacij, o katerih je trdil, da so vzete iz najčistejšega izvo-

ra marksizma-leninizma. O »jugoslovanskih tovariših« je dejal, da so podprli propagando proti državnim oblastem na Madžarskem in da je to eden osnovnih vzrokov, ki so omogočili imperialistično intervencijo». O govoru tovariša Kardelja v Ljudski skupščini pa je menil, da je »naperjen proti oblasti delavskega razreda; organi samoupravljanja, o katerih je Kardelj govoril, pa niso nič manj kot organi proti socialistični izgradnji«. Pa tudi to ni bilo dovolj. Za Ulbrichta je Jugoslavija eden od univerzalnih krivcev za dogodke na Madžarskem, za »kolebanja v Nemčiji«, za »vnašanje revizionizma v različni delavske gibanje«. Vzhodna Nemčija ne bo sprejela »jugoslovanskega vzora«, ker je »zvesta marksizmu-leninizmu«.

Ce sedaj odštetejemo vsa potikanja in vse klevete, ki jih je Ulbricht — v želji, da bi čimbolj opral stalništvu — vrgel na nas, ter ostanemo pri bistvu, potem moramo ugotoviti:

— Jugoslovanski komunisti (in ne samo jugoslovanski) ugotavljajo, da je socializem izpostavljen veliki nevarnosti birokratizma, stagnacije in izmalčevanja. To nevarnost lahko odpravi le čedalje bolj aktivno in neposredno sodelovanje množic v upravljanju gospodarstva. V tem je — v pogolih socialističnega razvoja — družbeno bistvo demokracije. Ulbricht (in ne samo on) pa se skuša izogniti vsaki konstruktivni razpravi o tem problemu sodobnega razvoja socializma, in sleherno kritiko birokratskega centralizma označuje za napad na oblast delavcev in kmetov. Pri tem zatiska očji pred dejstvom, da je oblast birokratske klike povzročila v številnih državah popoln razkol med vodstvi de-

lavskih strank in delavskim razredom; da je delavski razred vstal proti »oblasti delavcev in kmetov« zato, ker je to bila oblast birokratske kaste.

— Jugoslovani komunisti (in ne samo jugoslovanski) ugotavljajo, da so bile in so še v odnosih med socialističnimi deželami številne napake, ki ločujejo te dežele in škodujejo enotnosti socialističnih sil. Zato zahtevajo, naj v odnosih med socialističnimi deželami dosledno uveljavijo načela enakopravnosti, neodvisnosti, nevmešavanja in notranje zavede drugih in prijateljske pomoči. Ulbricht (in ne samo on) pa skriva glavo v peske, odklanja razpravo o tem problemu in išče nacionalizem tam, kjer se uveljavlja dosledni marksizem in internacionalizem.

— Nikomur ne odrekanimo pravice, da ima svoje mnenje zahtevamo, pa da tudi nam nihče ne odreka pravice do lastnega mnenja. Začeli smo razpravljati o vačnih problemih socializma in upali smo, da bodo z nami razpravljali odkrito, prijateljsko in enakopravno. Tega pa niso storili. Proti nam uprizarjajo pravcato gonjo, ki pa ni ostala le v okvirih medpartijskih odnosov, začela se je uveljavljati tudi v meddržavnih odnosih in dobivati značaj pritiska in groženj. Razprava, za kakršno se ogrevamo Jugoslovani, bi koristila silam socializma, »razprava«, ki so jo organizirali Ulbricht in ostali godci stalništvu orkestra, pa neizmerno škoduje mednarodnemu socialističnemu gibanju, odnosom med socialističnimi deželami in krepti socializma v njihovih lastnih državah. Če se tega ne zavedajo, potem naj se nikar ne jeze, kadar jih imenujemo stalnistke.